

będę, kim zechcę

Podręcznik dla nauczycielek i nauczycieli
Będę, kim zechcę"

Edukacja do równości w przedszkolu

Niniejsza publikacja została opracowana w ramach działań projektu „Będę kim zechcę” realizowanego przez Fundację Rozwoju Dzieci im. J.A. Komeńskiego dzięki wsparciu finansowemu Fundacji Kolorowy Uśmiech.

Wydawca:

Fundacja Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego

00-586 Warszawa, ul. Flory 1/8

Tel. +48 22 881 15 80

www.frd.org.pl

Autorki:

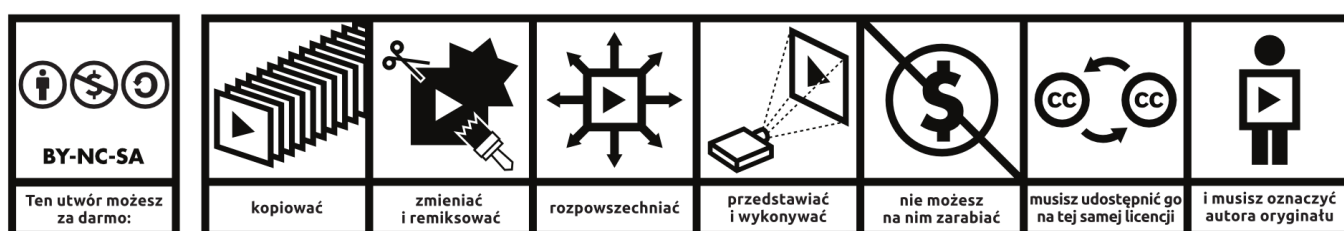
Rozdział I - IV: Barbara Röhrborn

Rozdział V: Dorota Bregin, Ewelina Romanowicz, Barbara Röhrborn

Rozdział VI: Anna Ćwidak, Joanna Faron, Emilia Grabowska, Magdalena Lepianka, Renata Licznarska, Aneta Pająk, Weronika Przybysz, Ewelina Romanowicz, Marta Ruszczyńska

Fundacja Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego, 2013

Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons BY-NC-SA (Uznanie Autorstwa-Użycie Niekomercyjne- Na tych samych warunkach- 3.0 Polska).

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 3.0 Polska – Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/pl/>

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	4
1. Dlaczego podręcznik jest potrzebny.....	6
2. Wizja dziecka.....	15
3. Niezbędne warunki realizacji zajęć.....	16
4. Cele.....	17
5. Zanim zaczniemy realizować zajęcia.....	19
6. Scenariusze zajęć.....	25

WSTĘP

Podręcznik „Będę, kim zechcę” jest adresowany do nauczycielek i nauczycieli placówek wychowania przedszkolnego oraz oddziałów przedszkolnych „zerowych”.

Podręcznik oraz proponowane scenariusze zajęć stanowią uzupełnienie programu podstawowego. Ich realizacja ma na celu rozwijanie w dzieciach poczucia własnej wartości bez względu na płeć i poczucia sprawstwa. Głównym celem programu jest stworzenie równościowego, szczególnie ze względu na płeć (wrażliwego genderowo) kontekstu edukacyjnego, w którym każde dziecko rozwija się zgodnie z własnymi potrzebami, talentami i zainteresowaniami.

HISTORIA PODRĘCZNIKA

Podręcznik został opracowany w ramach projektu „Będę kim zechcę” realizowanego przez Fundację Komeńskiego dzięki wsparciu finansowym Fundacji Kolorowy Uśmiech od marca 2013 roku do kwietnia 2014 roku. W ramach projektu został powołany 14-osobowy zespół roboczy, w którego skład weszły nauczycielki wychowania przedszkolnego oraz mentorzy/mentorki: psycholog/ka, pedagog/ka, trenerka edukacji antydyskryminacyjnej. Zespół roboczy spotykał się przez rok pracując metodami warsztatowymi nad możliwościami wprowadzania edukacji do równości w edukacji przedszkolnej. Nauczycielki zaangażowane w projekt prowadziły obserwacje i rozmowy z dziećmi. Na podstawie wspólnie zdobytych doświadczeń, przygotowany został niniejszy podręcznik.

Autorką rozdziałów 1-4 jest Barbara Röhrborn. Autorkami rozdziału 5 są: Dorota Bregin, Ewelina Romanowicz oraz Barbara Röhrborn. Autorkami rozdziału 6 (scenariuszy do realizacji podczas zajęć) są:

Anna Ćwidak, Joanna Faron, Emilia Grabowska, Magdalena Lepianka, Renata Licznarska, Aneta Pająk, Weronika Przybysz, Ewelina Romanowicz, Marta Ruszczyńska. W skład zespołu roboczego wchodził również: Katarzyna Paterek, Hanna Jurczak oraz Dominik Kmita.

ZAKŁADAMY, ŻE:

- Aby dziewczęta i chłopcy mogli rozwijać swoje zainteresowania i zdolności, dorośli muszą być otwarci i uważni w relacjach z nimi. Ważne jest, aby byli i były słuchane, a ich doświadczenia i emocje traktowane poważnie.
- Kształtowanie w dzieciach poczucia sprawstwa, poczucia własnej wartości bez względu na płeć wymaga, aby głos dziewcząt i chłopców był słyszany i aby mogły one uczestniczyć w podejmowaniu decyzji, które ich dotyczą.

- Wychowanie przedszkolne powinno być równościowe i wrażliwe na płeć, ponieważ każda dziewczyna i chłopiec żyje w określonym kontekście społecznym, a płeć i role społeczne z nią związane są ważnym elementem każdej kultury.

CZERPIEMY Z:

- wizji dziecka zawartej w podejściu Reggio Emilia,
- „podejścia mozaikowego” Petera Mossa i Alison Clark,
- metod partycypacyjnych,
- teorii uczenia się społecznego i teorii schematów płciowych,
- koncepcji tożsamości jako narracji.

1. DLACZEGO PODRĘCZNIK JEST POTRZEBNY

1.1. KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

Artykuł 29 Konwencji o Prawach Dziecka stanowi, że nauka powinna być ukierunkowana na rozwijanie osobowości, talentów oraz zdolności dziecka. Dziecko w trakcie nauki powinno nabywać szacunek dla praw człowieka oraz zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych. Punkt d) artykułu 29 daje podstawę do uwzględnienia w procesie edukacji elementów przygotowujących dziecko do życia w społeczeństwie „w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji, równowartości płci (...)”. Te treści powinny być uwzględnione podczas realizacji wychowania przedszkolnego.

Konwencja o Prawach Dziecka Artykuł 29

„Państwa-Strony są zgodne, że nauka dziecka będzie ukierunkowana na: a) rozwijanie w jak najpełniejszym zakresie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka; b) rozwijanie szacunku dla praw człowieka i podstawowych swobód oraz dla zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych; c) rozwijanie szacunku dla rodziców dziecka, jego tożsamości kulturowej, języka i wartości, dla wartości narodowych kraju, w którym mieszka dziecko, kraju, z którego dziecko pochodzi, jak i innych kultur; d) przygotowanie dziecka do odpowiedzialnego życia w wolnym społeczeństwie, w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji, równowartości płci oraz przyjaźni pomiędzy wszystkimi narodami, grupami etnicznymi, narodowymi i religijnymi oraz osobami rdzennego pochodzenia; e) rozwijania poszanowania środowiska naturalnego.”

1.2. PODSTAWA PROGRAMOWA WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego z dnia 15 stycznia 2009 r (Dziennik Ustaw nr 4, poz.17) zawiera 10 celów wychowania przedszkolnego (załącznik nr 1), w tym:

- wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień oraz kształtowanie czynności intelektualnych potrzebnych im w codziennych sytuacjach i w dalszej edukacji (cel 1),
- budowanie systemu wartości, w tym wychowywanie dzieci tak, żeby lepiej orientowały się w tym, co jest dobre, a co złe (cel 2),
- rozwijanie umiejętności społecznych dzieci, które są niezbędne w poprawnych relacjach z dziećmi i dorosłymi (cel 4),
- budowanie dziecięcej wiedzy o świecie społecznym, przyrodniczym i technicznym oraz rozwijanie umiejętności prezentowania swoich przemyśleń w sposób zrozumiały dla innych (cel 7),
- zapewnienie dzieciom lepszych szans edukacyjnych poprzez wspieranie ich ciekawości, aktywności i samodzielności, a także kształtowanie tych wiadomości i umiejętności, które są ważne w edukacji szkolnej (cel 10).

Do realizacji tych celów konieczna jest postawa otwartości nauczyciela oraz jego umiejętność słuchania dziecka i komunikowania się z nim w atmosferze szacunku, w sposób nieobciążony stereotypami i uprzedzeniami.

Wspomaganie dzieci w rozwijaniu uzdolnień (cel 1), a także zapewnienie dzieciom lepszych szans edukacyjnych poprzez wspieranie ich ciekawości, aktywności i samodzielności (cel 10), jest niemożliwe, jeżeli praca z dziećmi obarczona jest stereotypami i uprzedzeniami, szczególnie tymi dotyczącymi płci, zdolności, predyspozycji czy zainteresowań dziewcząt i chłopców. Budowanie systemu wartości (cel 2) powinno odwoływać się do wartości uniwersalnych, np. zawartych w Deklaracji Praw Człowieka czy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, które podkreślają równość wszystkich ludzi, w tym równość kobiet i mężczyzn. Bezpośrednie odwołanie do tych wartości zawarte jest w obszarze 15. *Wychowanie rodzinne, obywatelskie i patriotyczne* podstawy programowej wychowania przedszkolnego: „dziecko kończące przedszkole wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa” (pkt. 5). Umiejętności społeczne (cel 4) dotyczą między innymi kompetencji związanych z rolami płciowymi – płeć jest ważnym elementem tożsamości każdego człowieka i odgrywa istotną rolę w relacjach między ludźmi. Natomiast wiedza o świecie społecznym (cel 7) zawiera w sobie wiedzę o rolach społecznych oraz cechach przypisywanych różnym grupom.

Przyjmujemy, że aby realizować podstawę programową wychowania przedszkolnego, konieczna jest wrażliwość odnosząca się do płci społeczno-kulturowej (gender) - na kwestie związane z rolami i cechami przypisywanymi kobietom/dziewczętom i mężczyznom/chłopcóm.

Pojęcie *gender* (płeć społeczno –kulturowa) odnosi się do tych wszystkich cech, stereotypów i ról, które nie mają podstaw biologicznych. Przykładem może być tu stereotypowe przekonanie, że dziewczynki mają mniejsze zdolności matematyczne niż chłopcy, a ci z kolei są mniej opiekuńczy. Z kolei płeć biologiczna odnosi się do sfery fizycznej, różnic w wyglądzie oraz gospodarce hormonalnej kobiet i mężczyzn. Przykładem cech związanej z płcią biologiczną jest zdolność do zachodzenia w ciążę i rodzenia dzieci, która jest przynależna kobietom ze względu na ich charakterystykę biologiczną. Stereotypy i role przypisywane kobietom i mężczyznom stanowią często podstawę do nierównego traktowania – na przykład przyjmując

Stereotyp

Uogólnienie dotyczące grupy ludzi, a polegające na przypisywaniu identycznych cech niemal wszystkim jej członkom, niezależnie od rzeczywistych różnic między nimi.

Aronson, E., Wilson, T.D., Akert, R.M. (2012). *Psychologia społeczna*. Poznań: Zysk i S-ka

założenie, że dziewczynki są mniej uzdolnione matematycznie, nauczycielki i nauczyciele nie przywiązują tak dużej wagi do przekazywania im wiedzy w taki sposób jak potencjalnie uzdolnionym w tym obszarze chłopcom, inaczej je motywują, a nawet oceniają. Jeśli natomiast przyjmują założenie, że chłopcy nie są opiekuńczy, nie pozwalają im bawić się lalkami i wózkami.

Należy podkreślić, że, jak piszą autorki programu „Równościowe przedszkole”, „państwo ma obowiązek dołożenia należytych starań, aby zapewnić obywatelom i obywatelkom realną równość płci”, co nie jest realizowane wprost w sformułowaniu podstawy programowej, w której pominięte jest zagadnienie płci (nie pojawiają się pojęcia „dziewczynka” i „chłopiec”, ale „dziecko”; nie pojawiają się treści związane z zapobieganiem dyskryminacji i przemocy ze względu na płeć).¹

Tym bardziej chcielibyśmy dołożyć starań, aby takie treści były włączane do programów nauczania. Z analizy programów edukacji przedszkolnej i szkolnej, a także oferty kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycielek i nauczycieli, przeprowadzonej przez Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej, wynika, że nauczycielki i „nauczyciele nie mają możliwości zweryfikowania swojej wiedzy dotyczącej różnych grup społecznych czy też nabycia szerszej perspektywy dotyczącej zjawiska dyskryminacji kobiet.” Większość narzędzi związanych z przeciwdziałaniem dyskryminacji przygotowana jest z myślą o edukacji dzieci starszych, dlatego też istnieje potrzeba opracowania materiałów edukacyjnych i innych form wsparcia dla nauczycielek i nauczycieli wychowania przedszkolnego.

Gender a płeć biologiczna

**gender, inaczej płeć społeczno –
kulturowa, płeć kulturowa – (ang.
gender - rodzaj)**

zespół cech, zachowań, ról płciowych i stereotypów przypisywanych kobietom i mężczyznom; w odróżnieniu od płci biologicznej, nie jest wrodzony, ale kształtowany przez kontekst historyczno-kulturowy i społeczny, w którym funkcjonuje jednostka

płeć biologiczna – (ang. *sex – płeć*)

odnosi się do różnic anatomicznych wywodzących się z dymorfizmu płciowego; różnice te obejmują funkcje reprodukcyjne, hormonalne, anatomiczne – zdeterminowane biologicznie i niezależne od czynników społecznych

¹ Dzierzgowska, A., Piotrowska, J., Rutkowska, E. (2011). Równościowe przedszkole – Jak uczynić wychowanie przedszkolne wrażliwym na płeć. Fundacja Edukacji Przedszkolnej, str. 30, <http://maleprzedszkola.pl/Pobieralnia>

1.3. Z PERSPEKTYWY ROZWOJU DZIECKA

Treści związane z *gender* powinny być uwzględnione w wychowaniu przedszkolnym, ponieważ każde dziecko żyje w określonym kontekście społecznym, a płeć i role społeczne z nią związane są ważnym elementem każdej kultury².

O tym, jacy są chłopcy i dziewczynki, decydują zarówno czynniki biologiczne, jak i społeczno-kulturowe. Sposób, w jaki z dziewczynki wyrasta dorosła kobieta, a z chłopca – dorosły mężczyzna, w dużej mierze wynika z oczekiwań i przekonań panujących w społeczeństwie na temat kobiecości i męskości. Dziecko przyswaja je sobie nieustannie, poprzez obserwację świata wokół siebie, ról pełnionych przez dorosłych czy kontakt z kulturą – literaturą, filmami, muzyką.

Przekaz związany z płcią jest obecny w życiu dziecka, jeszcze zanim ono się urodzi – rodzice poznając płeć dziecka, zwykle mają wiele wyobrażeń, marzeń, oczekiwań związanych z tym, jaką będzie osobą. W naszej kulturze przyjęte jest odróżnianie małych dzieci różnej płci wyborem koloru ubrania – do chłopców przypisany jest niebieski, natomiast do dziewczynek różowy. Podobnie jest z wieloma zabawkami, które już na pierwszy rzut oka przeznaczone są dla dzieci określonej płci.

Badania pokazują, że dzieci pilnie przyswajają sobie te wszystkie reguły. W eksperymentach z zakresu psychologii rozwojowej, już 18-miesięczne dzieci wybierają zabawki i gry zgodne ze stereotypowymi preferencjami. Równocześnie dzieci poznają nazwy i określenia związane z płcią. 2-latki potrafią określić płeć własną i innych osób. 2,5 – latki kojarzą zabawki, narzędzia, zawody, a nawet kolory z określoną płcią, a także wyrażają przekonania zgodne ze stereotypami płciowymi (np. „dziewczynki lubią bawić się lalkami”, „chłopiec w przyszłości będzie szefem”, itd.)³. W wieku przedszkolnym dzieci posługują się bardzo sztywnymi stereotypami płciowymi, które stopniowo stają się bardziej elastyczne w wieku szkolnym.⁴

Jak odbywa się proces kształtowania tożsamości płciowej i nabywanie zrozumienia społecznego kontekstu związanego z *gender*? Pierwsze hipotezy i koncepcje tworzone były na gruncie psychoanalizy. Freud uznawał konstruowanie tożsamości płciowej za jeden z kluczowych

²por. np. Prott, R., Preissing, C. (2006). *Bridging Diversity – an Early Childhood Curriculum*. Berlin: verlag des netz

³Berk, L.A. (1997). *Child development*. Boston: Allyn and Bacon, str. 501-504

⁴ Martin, C.L., Ruble, D. (2004). Children's search for gender cues. Cognitive perspective on gender development. *Current Directions in Psychological Science*, (13)2, 67-70

elementów rozwoju, co było to związane z położeniem akcentu na seksualność człowieka w jego teorii.

Obecnie większość badaczy skłania się ku teoriom uczenia się, zakładającym znaczenie modelowania i wzmocnień stosowanych wobec dzieci przez rodziców i inne osoby z ich środowiska.⁵

Teoria uczenia się społecznego

Szczególnie istotnie dla wyjaśniania kształtowania się *gender* są **teorie uczenia się społecznego**, które wskazują na znaczenie doświadczeń społecznych dziewcząt i chłopców. Przez całe dzieciństwo dziecko – w odpowiedzi na swoje zachowania – otrzymuje informacje od rodziców, rówieśników, które wzmacniają jego działania zgodne z oczekiwaniami kierowanymi do chłopców/dziewcząt, a wygaszają działania niestereotypowe. Uczy się też poprzez własne obserwacje świata społecznego.

Teoria schematów płciowych

Jedną z wiodących teorii, która ma wyjaśniać proces nabywania *gender* jest **teoria schematów płciowych (ang. gender schema theory)**, która zakłada aktywny udział dziecka w tworzeniu znaczeń dotyczących otaczającego je świata społecznego. Na podstawie dostrzeżenia istnienia dwóch grup – kobiet i mężczyzn – oraz zrozumienia, że dziecko należy do jednej z nich, zaczyna ono wyodrębniać z otoczenia i przetwarzać informacje dotyczące różnic i cech przypisywanych obu płciom. W jednym z badań przeprowadzonych w ramach tego paradygmatu, uczennicom i uczniom szkoły podstawowej pokazywano rysunki przedstawiające męskich i kobiecych bohaterów zaangażowanych w typowo męskie, kobiece i neutralne czynności/zawody. Następnie osoby uczestniczące poproszono o to, aby przypomniały sobie tyle obrazków, ile potrafią. Okazało się, że dzieci zapamiętały więcej rysunków przedstawiających mężczyzn wykonujących męskie czynności niż tych przedstawiających mężczyzn wykonujących czynności postrzegane jako kobiece (i odwrotnie)⁶. W innym eksperymencie⁷ 5- i 6-latki oglądały zdjęcia mężczyzn i kobiet wykonujących

⁵ Wojciechowska, J. (2003). Stereotypy ról płciowych w rozwoju tożsamości płciowej u dzieci. W: A. Brzezińska, M. Marchow, S. Jabłoński (red.), *Niewidzialne źródła. Szanse rozwoju w okresie dzieciństwa* (s. 13-27). Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora

⁶ Liben, L., Signorella, M. (1993). Gender-schematic processing in children: The role of initial interpretations of stimuli. *Developmental Psychology*, 29, 141–9

czynności zgodne lub niezgodne ze stereotypowymi rolami. Po tygodniu dzieci nie pamiętały dokładnie tych zdjęć, które były niezgodne ze stereotypem, na przykład zdjęcie dziewczynki piłującej drewno zapamiętały jako zdjęcie chłopca wykonującego tę czynność.

Eksperymenty te pokazują, w jaki sposób dziecko konstruuje i podtrzymuje istnienie schematów płciowych – nowe informacje (oglądane zdjęcia) są wykorzystywane do utrwalenia schematu, natomiast te, które zawierają w sobie treści mogące zaprzeczyć schematowi, są usuwane z pamięci. Zjawisko to jest zgodne z mechanizmem posługiwania się stereotypami w ogóle, gdzie jednym z etapów (w paradygmacie psychologii poznania społecznego) jest selektywne przetwarzanie nowych informacji – odrzucanie tych, które są sprzeczne ze stereotypem, a poszukiwanie i zapamiętywanie tych zgodnych ze stereotypem.

Tożsamość jako narracja

W niniejszym programie posługujemy się również koncepcją tożsamości jako narracji. Historie, które o sobie opowiadamy, tworzą nasze „ja”. Zdaniem badaczy narracji, sposób w jaki opowiadamy te historie, w jaki je rozumiemy i oceniamy jest nierozłącznie związany z edukacją⁸. To podejście zakłada, że każde dziecko w aktywny sposób konstruuje swoje rozumienie świata i samego siebie. Dziecko odczytuje, interpretuje, wyraża i doświadcza różnych znaczeń, i poprzez to tworzy swoją tożsamość. Podejście to zakłada, że jednostka i jej środowisko są od siebie wzajemnie zależne i nieustannie na siebie wpływają. W odniesieniu do płci społeczno-kulturowej, będzie to oznaczać, że każde dziecko ma dostęp do wielu różnorodnych narracji dotyczących płci; spośród nich wybiera i „wypróbowuje” niektóre z nich; również aktywnie je tworząc⁹.

Rozwojowe znaczenie kształtowania się płci społeczno-kulturowej

Płeć społeczno-kulturowa jest ważną częścią tożsamości w ogóle – schematy dotyczące ról płciowych, tak jak wszystkie schematy poznawcze, służą organizowaniu i łatwiejszemu przetwarzaniu informacji ze środowiska. Jednak wiąże się to również z oczekiwaniami stawianymi dzieciom co do ich zachowań. Często mówiąc o tych zagadnieniach, podkreśla się koszty, jakie ponoszą dziewczynki ze względu na stawiane im oczekiwania. Na przykład bierność i uległość,

⁷ Banerjee, R. (2005). Gender identity and the development of gender roles. [W:] Ding, S. Littleton, K. (red) *Children's Personal and Social Development*. Oxford: Blackwell

⁸ Bruner, J.S. (1996). *The culture of education*. Harvard: Harvard University Press

⁹ MacNaughton, G. (2000). *Rethinking gender in early childhood education*. London: Paul Chapman Publishing House

które często są przypisywane dziewczynkom i wzmacniane przez ich opiekunów, wiążą się z ich postawami w trudnych sytuacjach. Dziewczynki i kobiety będące ofiarami przemocy często doświadczają trudności w stawianiu granic a nawet obronie własnej, ponieważ nie mają wielu takich doświadczeń.

Z kolei od chłopców oczekuje się wyższego poziomu agresji i zachowań antyspołecznych, przy jednoczesnym zakazie okazywania smutku czy lęku, co powoduje, że często ryzykują swoim zdrowiem, zarówno w sensie fizycznym, jak i psychicznym¹⁰. To na chłopców położona jest silniejsza presja, aby spełniali „ideał” swojej płci. Badania laboratoryjne pokazują, że przełamywanie tradycyjnie pojmowanej męskości przez chłopców i dorosłych mężczyzn wzbudza silnie negatywne reakcje. Tak dzieci jak i dorośli traktują takie zachowania na równi ze złamaniem powszechnie uznawanych zasad moralnych, podczas gdy zachowanie kobiet wykraczające poza ich stereotypową rolę nie wzbudza tak silnej reakcji.¹¹ Można to interpretować jako przejaw silniejszej presji społecznej wywieranej na chłopców niż dziewczęta w odniesieniu do realizowania stereotypowych ról płciowych, lub jako dowód na to, że presja ta jest wywierana na poszczególne płcie innymi metodami.

1.4. UKRYTY PROGRAM. GENDER A EDUKACJA

W 1986 amerykański badacz, Philip Jackson, sformułował pojęcie „ukryty program”¹². Zdaniem Jacksona, poza oficjalnym programem nauczania, sformułowanym w podstawie programowej, mamy do czynienia właśnie z **programem ukrytym** - zespołem kompetencji, umiejętności, wzorców zachowań, wartości i postaw nabytych podczas pobytu w szkole, ale przyswojonych poza czy też obok programu formalnego.¹³ Są to wszystkie treści, których nie znajdziemy zapisanych czy choćby wypowiedzianych, a jednak są przyswajane przez uczennice i uczniów poprzez sam fakt uczestniczenia w procesie edukacyjnym. Kolejni badacze analizowali ten proces i doszli do wniosku, że ukryty program prowadzi do nabycia następujących przekonań:

¹⁰ Miller, C.F., Lurye, L.E., Zosuls, K.M., Ruble, D.N. (2009). Accessibility of Gender Stereotype Domains: Developmental and Gender Differences in Children. *Sex Roles*, 60, 870–881

¹¹W badaniu uczestniczyły dzieci 4- i 8-letnie. Levy, G.D., Taylor, M.G., Gelman, S.A. (1995). Traditional and evaluative aspects of flexibility in gender roles, social conventions, moral rules, and physical laws. *Child Development*, 66, 515–31

¹² Jackson, P. (1968). *Life in the classroom*. New York: Holt, Rinehart and Winston

¹³ Wesołowska, A. Ukryty program szkoły jako przejaw władzy symbolicznej w koncepcji Pierre'a Bourdieu, <http://www.dialogi.umk.pl/ukryty-program-szkoly.html>

- **"Odtwarzanie jest najwyższą formą osiągnięcia intelektualnego"**
- **"Konkurencja jest ważniejsza od współpracy"**
- **"Pisanie i czytanie są bardziej istotne niż rozmawianie i myślenie"**
- **"Mężczyźni liczą się bardziej niż kobiety"¹⁴**

Zdaniem tych badaczy przekonania dotyczące kobiecości i męskości są jednymi z tych, które przekazywane są uczniom w trakcie edukacji, mimo, iż nie wspomina się o nich wprost. Zatem – jak to się dzieje?

Badania pokazują, że komunikacja między nauczycielkami i nauczycielami, a uczennicami i uczniami przebiega w odmienny sposób. Chłopcy częściej są wybierani do odpowiedzi niż zgłaszające się dziewczynki; nauczyciele pozwalają im wypowiedzieć się do końca, natomiast dziewczynkom często przerywają¹⁵. Dzieje się tak również w środowiskach, w których istnieje powszechna świadomość potrzeby równego traktowania chłopców i dziewczynek – badania przeprowadzone niedawno w szwedzkich przedszkolach ujawniają różnice w traktowaniu przez nauczycielki i nauczycieli dziewczynek i chłopców, ich tendencję do komunikowania się z dziećmi zgodnie ze stereotypowym obrazem obu płci¹⁶.

Badania „Dziecko ma głos” przeprowadzone przez Fundację Komeńskiego ujawniły, że oferta zajęć przedszkolnych nie jest zbyt zróżnicowana i że podczas zajęć dzieci zdobywają przede wszystkim doświadczenia sprofilowane pod kątem płci. Przeprowadzone z dziećmi w wieku 4-6 lat wywiady pokazały, że chłopcy i dziewczynki bawią się podczas zajęć przede wszystkim w stereotypowo dziewczęce i chłopięce zabawy. W sposób stereotypowy postrzegają również role pełnione przez kobiety i mężczyzn.

Wskazane byłoby, aby nauczyciele i nauczycielki proponowali każdemu dziecku różnorodne aktywności, na podstawie obserwacji zainteresowań i potrzeb dziecka na danym etapie rozwoju dziecka. Zróżnicowane środowisko jest bardzo ważne dla prawidłowego rozwoju, w związku z tym chłopcy i dziewczynki powinni mieć możliwość wyboru zabawek i aktywności nie tylko

¹⁴ Meighan, R., Siraj- Blatchford, I. (2003). The Hidden Curriculum: An overview. *A sociology of educating* (4th ed), pp.65-76. Continuum, New York

¹⁵ Majewska, E., Rutkowska, E. (2008). *Równa szkoła – edukacja wolna od dyskryminacji*. Dom Współpracy Polsko - Niemieckiej

¹⁶ Arpi, T., (2009). *Preschool challenge gender stereotypical gender roles*, University of Gothenburg, http://www.ufn.gu.se/english/News/newsdetail/Preschoolers_challenge_stereotypical_gender_roles.cid900400

stereotypowo im przypisywanych (jak zabawa lalkami i samochodami). Dzięki temu dziecko ma również szansę lepiej poznać samego/ samą siebie – swoje zainteresowania, zdolności, potrzeby.

Nastawienie i struktura komunikacji wobec uczniów i uczennic prezentowane przez nauczycielki i nauczycieli są tylko jednym z aspektów ukrytego programu. Innym przykładem są wzorce osobowe kobiece i męskie zawarte w baśniach i bajkach, które czytamy dzieciom. Wiele z nich zawiera odniesienia do seksualności i ról płciowych¹⁷ - częstym motywem jest walka o rękę księżniczki, w której rycerz musi wykazać się odwagą i sprytem. Z drugiej strony – dziewczynki i młode kobiety często wpadają w tarapaty, z których ratuje je książę, gajowy (Królowna Śnieżka, Śpiąca królowna, Czerwony Kapturek, Kopciuszek). Księżniczka na ziarnku grochu, Śpiąca Królowna czy Kopciuszek są młodymi, pięknymi kobietami, których największym marzeniem jest poślubienie księcia. Jeżeli nie zapewnimy dziewczętom i chłopcom również innych historii, w których bohaterzy i bohaterki mają różnorodne motywy, cechy i marzenia, możemy się obawiać, że ich przekonania na temat ról, które muszą odegrać będą mocno zawężone i prawdopodobnie krzywdzące dla tych dzieci, które mają talenty lub marzenia odbiegające od stereotypów.

Powyższe przykłady pokazują, że już małe dzieci poznają i samodzielnie tworzą swoje rozumienie świata społecznego. Uwzględnianie społecznych czy filozoficznych wątków w rozmowach z dziećmi w ramach wczesnej edukacji nie wydaje się oczywiste, przede wszystkim ze względu na przekonanie, że należy podążać za rozwojem dziecka, który jest postrzegany przede wszystkim w kategoriach psychologicznych. Tymczasem każde dziecko żyje w społeczeństwie i poznaje różne sposoby myślenia i działania, które aktywnie przetwarza. Nie możemy zakładać, że tematy związane ze społeczeństwem i kulturą dzieci nie dotyczą.

¹⁷ por. Lasoń-Kochańska, G. (2012). *Gender w literaturze dla dzieci i młodzieży. Wzorce płciowe i kobiecy repertuar topiczny*. Słupsk: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku

2. WIZJA DZIECKA

W naszym programie przyjmujemy wizję dziecka, która jest podstawą usług dla dzieci prowadzonych w takich ośrodkach jak Reggio Emilia (Włochy), a także metodologii badań – tzw. *podejścia mozaikowego* (ang. *Mosaic approach* ¹⁸). W ramach tego podejścia dziecko jest traktowane jako:

- **ekspert/ekspertka w dziedzinie swojego życia, swoich doświadczeń,**
- **osoba w pełni zdolna do porozumiewania się z innymi (*skillful communicator*),**
- **posiadacz/posiadaczka praw,**
- **osoba zdolna do tworzenia znaczeń (*meaning-maker*)** ¹⁹.

Podejście to opiera się na przekonaniu, że dziecko jest w stanie kompetentnie opisywać swoje doświadczenia, posiada „swoją własny czas, własne zajęcia i własne miejsca”.²⁰ Dziecko potrafi również przekazywać swoje doświadczenia; zadaniem dorosłych jest dostarczenie mu do tego środków (np. przestrzeni odpowiadającej jego potrzebom). Posiada również własne prawa – Konwencja o Prawach Dziecka ONZ odwołuje się do wizji dziecka, które jest osobą tu i teraz, a nie którą dopiero ma stać się w przyszłości, a co za tym idzie, jest równocześnie osobą posiadającą prawa. Z kolei przez „nadawanie znaczeń” rozumiemy zdolność dziecka do aktywnego – i właściwego tylko temu dziecku – uczestnictwa w procesie uczenia się, nabywania doświadczeń i konstruowania wiedzy.

¹⁸ Clark, A., Moss, P. (2001). *Listening to young children: The Mosaic approach*. London: National Children's Bureau

¹⁹ Clark, A., Moss, P. (2005). *Spaces to play. More listening to young children using the Mosaic approach*. London: National Children's Bureau

²⁰ j.w.

3. NIEZBĘDNE WARUNKI REALIZACJI ZAJĘĆ

3.1. PRZYGOTOWANIE NAUCZYCIELA/ NAUCZYCIELKI

Zakładamy, że do realizacji zajęć konieczne jest posiadanie przez nauczyciela następujących kompetencji:

- umiejętność nawiązywania kontaktu z małym dzieckiem, w tym również komunikacji niewerbalnej,
- umiejętność pogłębiania dialogu z dzieckiem poprzez okazywanie zainteresowania i skupienia się na emocjach dziecka,
- umiejętność aktywnego słuchania,
- umiejętność komunikowania się w szacunku dla drugiej osoby,
- refleksja nad własnymi przekonaniami i uprzedzeniami,
- refleksja nad podejmowanymi przez siebie działaniami i ich wpływem na rozwój dziewcząt i chłopców,
- wrażliwość na znaczenie kontekstu, który jest wyjątkowy dla każdego dziecka, na który składają się między innymi: status społeczno- ekonomiczny rodziny, wartości uznawane za ważne w rodzinie dziecka, role płciowe, podział obowiązków w rodzinie.

4. CELE

CEL OGÓLNY

Wyrównywanie szans edukacyjnych dziewcząt i chłopców poprzez:

- kształtowanie komunikacji opartej na szacunku wobec innych i wobec samego siebie,
- zachowywanie przez nauczyciela postawy otwartości wobec ekspresji, potrzeb i zainteresowań dzieci,
- zachęcanie dziewcząt i chłopców do podejmowania wyborów zgodnych z ich zainteresowaniami i potrzebami.

CELE SZCZEGÓŁOWE

ZWIĄZANE Z RELACJĄ DO SAMEJ SIEBIE / SAMEGO SIEBIE:

- wzmacnianie u dziewcząt i chłopców poczucia własnej wartości;
- wzmacnianie u dziewcząt i chłopców rozpoznawania własnych predyspozycji/ potrzeb/ zainteresowań bez względu na stereotypy płci;
- wspieranie u dziewcząt i chłopców samodzielności i autonomii w wyrażaniu własnych opinii, potrzeb i marzeń,
- rozwijanie u dziewcząt i chłopców kompetencji emocjonalnych – rozpoznawania swoich emocji i ich wyrażania, niezależnie od płci,
- wspieranie u dziewcząt i chłopców pozytywnego wartościowania własnej jak i przeciwnej płci.

ZWIĄZANE Z OBRAZEM ŚWIATA:

- towarzyszenie dziewczętom i chłopcom w dostrzeganiu różnorodnych postaw i wyborów kobiet i mężczyzn wokół siebie.

ZWIĄZANE Z RELACJAMI Z INNYMI:

- budowanie w dziewczętach i chłopcach postawy akceptacji dla różnorodności/różnorodnych postaw i wyborów dotyczących sposobu realizacji kobiecości i męskości,
- rozwijanie u dziewcząt i chłopców umiejętności i chęć współpracy z osobami należącymi do różnych grup,
- wspieranie u dziewcząt i chłopców pozytywnego wartościowania własnej jak i przeciwnej płci,

- wzmacnianie w dziewczętach i chłopcach otwartości w stosunku do osób, które różnią się w jakiś sposób od dziecka (płcią, rodziną, pochodzeniem itp.),
- wzmacnianie w dziewczętach i chłopcach poczucia przynależności

5. ZANIM ZACZNIEMY REALIZOWAĆ ZAJĘCIA

5.1. WĄTPLIWOŚCI ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ EDUKACJI RÓWNOŚCIOWEJ

Kiedy wprowadzamy do swojej instytucji temat równości szans dziewcząt i chłopców/kobiet i mężczyzn, istotnym jest, żeby pamiętać o tym, że najlepsza edukacja zachodzi wtedy, gdy bierze w niej udział całe środowisko dziecka a nie tylko jego grupa przedszkolna. Stąd jeśli dziewczęta i chłopcy mają styczność z innymi nauczycielami/kami oraz osobami z personelu wspomagającego – warto zadbać o to, aby przekaz na temat równości szans był spójny od tych wszystkich osób.

Pytania z którymi często spotykają się osoby inicjujące temat wyrównywania szans dziewcząt i chłopców w swoich instytucjach oraz przykładowe argumenty przytaczam poniżej.

Pozwólmy dziewczynkom być dziewczynkami, a chłopcom chłopcami.

O to właśnie chodzi w edukacji równościowej. O to, by każda dziewczyna i każdy chłopiec mogli być sobą, zgodnie ze swoimi predyspozycjami, uzdolnieniami, chęciami i zainteresowaniami. Aby nie musieli/ały ograniczać zabaw do tych przypisanych do płci, aby mogły uczyć się i rozwijać zainteresowania w tych dziedzinach, w których są dobre, a nie w tych które są przypisane chłopcom (np. matematyka, fizyka, konstrukcje, piłka nożna) i dziewczętom (opieka, gotowanie, nauczanie, wychowanie, dbanie o ciało).

Gender – to wymysł feministek, w którym chodzi o to, żeby dziewczęta miały przewagę nad chłopcami.

Definicją 'gender' w rozumieniu, w którym posługujemy się w tym programie czyli: stworzone przez społeczeństwo role, zachowania, aktywności i atrybuty jakie dane społeczeństwo uznaje za odpowiednie dla mężczyzn i kobiet posługuje się m.in., Światowa Organizacja Zdrowia.²¹ W żadnej z definicji nie jest zapisany postulat aby obniżyć pozycję chłopców/mężczyzn.

Jednocześnie obawa zawarta w powyższym zdaniu wynika z faktu, iż żeby móc wyrównywać statusy poszczególnych grup społecznych niezbędnym jest, aby grupa dominująca (w tym przypadku mężczyźni) zadbała o 'zrobienie miejsca' grupie mniejszościowej (kobiety). I tak aby wyrównać płace kobiet i mężczyzn niezbędnym jest podniesienie zarobków kobiet a więc zmniejszenie dochodów firm, których w większości obecnie właścicielami są mężczyźni. Aby kobiety miały

²¹ <http://www.who.int/gender/whatisgender/en/>

większe szanse awansu zawodowego i lepszy dostęp do edukacji muszą otrzymać wsparcie w opiece i wychowaniu dzieci od ojców tych dzieci. Aby dziewczęta miały dostęp do edukacji w zawodach lepiej płatnych (inżynier, architekt, budowlaniec) muszą mieć możliwość nauki na uczelniach technicznych, na których obecnie studiują w większości mężczyźni, co wynika z procesu socjalizacji, w którym powtarza się dziewczętom, iż ich miejsce jest w szkołach, szpitalach (jako pielęgniarki i położne), przedszkolach, zakładach fryzjerskich, krawieckich itd.

W teorii płci społeczno – kulturowej nie chodzi o zamianę ról! Nie chodzi o pomniejszenie możliwości mężczyzn! Chodzi o wyrównywanie szans obu grup.

To jest wbrew naturalnemu rozwojowi dziecka. Taka edukacja może zaburzyć rozwój dziecka. Dziecko będzie odrzucane przez rówieśników/ce.

Istnieją takie książki jak np. „Płeć mózgu” mówiące o tym, że nasza płeć została właśnie w mózgu zapisana i stąd takie a nie inne podziały społeczne i predyspozycje. Kłopot zaczyna się, gdy analizujemy biografie osób, które nie wpasowują się w tradycyjny podział ról, promowany jako biologiczny. Czy Maria Skłodowska – Curie dostałaby Nagrodę Nobla, gdyby jej mózg był biologicznie zdeterminowany do nauki przedmiotów humanistycznych?

Jeśli z całą grupą będziemy rozmawiać o ich predyspozycjach, o tym co lubią robić, w czym są dobre, czego chciałyby spróbować i dlaczego warto każdej osobie dać szansę na spróbowanie różnych aktywności – każda dziewczyna i chłopiec w naszej grupie będą miały na to szansę.

Taka edukacja jest wbrew naturalnemu porządkowi rodziny i tradycyjnym rodzinnym wartościom.

Zajęcia dotyczące równego statusu dziewcząt i chłopców nie mają za zadanie analizować sytuacji każdej rodziny reprezentowanej przez nasze wychowanki i wychowanków. Ich celem jest wzmacnianie osobistych predyspozycji i chęci dzieci do wykonywania (bądź nie) poszczególnych ról życiowych i zawodowych. Zajęcia te opierają się na przekazywaniu dziewczętom i chłopcom na czym polega np. wykonywanie poszczególnych zawodów a następnie rozmowa o tym jakie zawody i role życiowe ich interesują.

Jeśli mimo użycia powyższej argumentacji nadal spotykacie się z pytaniami o zasadność realizacji programu można wykonać z gronem pedagogicznym proste ćwiczenie pod nazwą „Prawdziwa kobieta/prawdziwy mężczyzna”. Podzielcie osoby na 4 grupy 4-5 osobowe, każdej grupie dajcie duży arkusz papieru i poproście aby poszczególne grupy zapisały przekonania nt tego kim jest: prawdziwa kobieta, prawdziwy mężczyzna, prawdziwa dziewczynka, prawdziwy chłopiec. Niech

będą to oczekiwania wyrażane przez otoczenie dotyczące wyglądu, zachowania, ról społecznych i zawodowych, powiedzenia czy piosenki. Podkreślcie, że nie chodzi o osobiste przekonania osób uczestniczących ale o to jakie przekonania panują w społeczeństwie. Omówicie kartki porównując oczekiwania wobec dziewcząt z oczekiwaniami wobec kobiet i oczekiwania wobec chłopców z oczekiwaniami wobec mężczyzn a następnie obie płcie ze sobą. Porozmawiajcie z grupą o tym jakie konsekwencje niosą za sobą poszczególne przekonania i oczekiwania. Następnie zapytajcie, które z cech na kartkach wynikają BEZPOŚREDNIO z biologii? Uda Wam się wymienić 3-4 cechy (np. karminie piersią, urodzenie dziecka, zapłodnienie, % tkanki mięśniowej do tłuszczowej). Po tym ćwiczeniu przedstawcie jeszcze raz definicję płci społeczno-kulturowej i porozmawiajcie o tym czym się różnią przekonania nt tego jakie powinny być dziewczęta i chłopcy od biologicznego determinizmu płci (poziomu hormonów, cech płciowych, narządów rozrodczych).²²

5.2. WŁĄCZANIE RODZICÓW W REALIZACJĘ PROGRAMU

Wprowadzając edukację wrażliwą na płeć, niezbędna jest współpraca z rodzicami, którzy są najważniejszymi osobami w życiu dziecka. Konieczne jest poinformowanie rodziców o celach programu, jego założeniach i metodach. Wszystkie nasze działania powinny uwzględniać odrębność każdej rodziny oraz szacunek wobec postaw i przekonań rodziców. Rodzice powinni stać się partnerami w realizacji programu. Aby było to możliwe:

- nauczyciel/nauczycielka powinien/ powinna zdawać sobie sprawę z tego, że różne osoby (rodzice, pracownicy, dzieci) w odmienny sposób rozumieją i doświadczają gender,
- nauczyciel/ nauczycielka powinien/ powinna starać się dostrzegać dominujące sposoby rozumienia męskości i kobiecości i zapewnić obecność również nietradycyjnego spojrzenia na gender (np. poprzez przykłady kobiet lub mężczyzn wykonujących zawody tradycyjnie podejmowane przez płeć przeciwną),
- nauczyciel/nauczycielka powinien/ powinna starać się jak najlepiej poznać rodzinę dziecka, będąc świadomym własnych przekonań i oczekiwań związanych z rolami w rodzinie,
- w chwili gdy dziecko dołącza do grupy, rodzice powinni zostać poinformowani o realizowanym przez nauczyciela/nauczycielkę programie równościowym; rodzice powinni mieć świadomość, że w przedszkolu akceptowane są różne sposoby rozumienia gender i

²² Za E. Majewska, E. Rutkowska „Równa szkoła. Edukacja wolna od dyskryminacji”,

<http://galeriatolerancji.org.pl/pliki/R%C3%B3wna%20szko%C5%82a%20-%20edukacja%20wolna%20od%20dyskryminacji.pdf> (6.08.2013)

dzieci są zachęcane do eksperymentowania i poszukiwania różnorodnych zainteresowań i zachowań,

- nauczyciel/nauczycielka powinien/ powinna jak najwięcej rozmawiać z rodzicami na temat znaczenia płci w życiu dziecka; może się to odbywać poprzez nieformalne rozmowy lub zorganizowane spotkania,
- rozmowy mogą służyć pokazaniu rodzicom własnego punktu widzenia nauczyciela/nauczycielki na kwestię edukacji do równości; ważne aby w tych rozmowach wybrzmiały narracje różnych osób – nie tylko nauczyciela/nauczycielki, ale także rodziców; z wymiany poglądów i doświadczeń mogą wywiązywać się dyskusje – spory, o ile prowadzone w szacunku do innych, należy traktować jako wartościowy element, który może prowadzić do zmiany,
- warto przekazywać rodzicom naukowe informacje dotyczące znaczenia płci w życiu dziecka, np. w materiałach przesyłanych rodzicom czy gazecie ściennej,
- dobrym materiałem do organizacji spotkania z rodzicami mogą być obserwacje prowadzone przez nauczyciela/nauczycielkę, nagrania zachowań i wypowiedzi dzieci dotyczące gender; dzięki temu przedstawia się rodzicom konkretne zagadnienie w odniesieniu do ich dzieci,
- warto włączyć rodziców w zbieranie informacji na temat znaczenia gender w życiu ich dzieci – na przykład poprzez obserwacje zabaw dzieci w przedszkolu.²³

5.3. NA CO ZWRACAĆ UWAGĘ PRZYGOTOWUJĄC ZAJĘCIA

- Przed przystąpieniem do realizacji cyklu zajęć związanych z tematyką równości płci, nauczyciel/ka w ramach pogadarek może inicjować rozmowy z chłopcami i dziewczynkami, m. in. związane z tym jak chłopcy postrzegają dziewczynki a jak dziewczynki postrzegają chłopców, jak chłopcy i dziewczynki odbierają komunikaty od osób dorosłych (kobiet i mężczyzn) na tematy związane z różnicowaniem płciowym, jakie komunikaty dzieci otrzymują od dorosłych, a jakimi chcieliby się porozumiewać między sobą itd.

- Każde dziecko ma prawo zdecydować czy chce wziąć udział w zajęciach czy nie. Ważne, by nauczyciel/ka dał/a możliwość wyboru każdemu. Jeśli dziecko nie decyduje się na podjęcie

²³ Na podstawie: MacNaughton, G. (2000). Rethinking gender in early childhood education. London: Paul Chapman Publication Ltd.

aktywności, otrzymuje akceptację oraz alternatywę, np. w postaci czekania przy stoliku na pozostałe dzieci do czasu zakończenia zajęć.

- Uczestnicy zajęć spotykają się razem, zazwyczaj w kole, by mieć możliwość widzieć i słyszeć się wzajemnie. W zajęciach nauczyciel/ka wyznacza miejsce spotkań dzieci razem, by dać szansę prezentacji dzieciom, które np. wychodzą na scenę lub pokazują efekty swoich działań.

- Jest ważne, by prowadzący/a przed realizacją warsztatów dotyczących równości płci, przygotował potrzebne mu materiały i pomoce dydaktyczne, zapoznał się z treścią scenariusza prowadzonego w danym dniu, skoncentrował się nad sensem warsztatu i zweryfikował go ze swoimi poglądami i nastawieniem do zajęć.

- W sytuacji podziału dzieci na grupy nauczyciel/ka dokonuje wyboru zgodnie z zasadą przypadkowości. Oznacza to, że nauczyciel stara się unikać oceniania dzieci pod względem wyglądu, zachowania itp., a także unika sytuacji w których kierowałby się swoimi osobistymi preferencjami oraz sympatią czy antypatią do niektórych dzieci.

- Nauczyciel/ka powinien/powinna wkładać własną inwencję do realizowanych zajęć, wprowadzać dodatkowe elementy zajęć, wzbogacając je własnymi pomysłami i odnosząc się do potrzeb grupy, z którą pracuje, kierować się specyfiką danej grupy, jednocześnie dostosowując plan i własną inwencję twórczą do statutu i innych dokumentów prawnych obowiązujących w przedszkolu wraz z ich poszanowaniem.

- Ważne, by nauczyciel/ka doceniał/a wkład każdego dziecka w zajęcia, by w sposób komunikatywny i życzliwy dawał sygnały zwrotne w postaci zdań typu „Doceniam twoje zdanie”, „Cieszę się, że zrobiłeś to zadanie według własnego pomysłu”, „To ważne dla Tomka, że zachęciłaś go do wzięcia udziału w pokazie”, „To ważne dla mnie, że zachęciłaś Tomka do wzięcia udziału w pokazie”. Rolą nauczyciela/ki w procesie edukacji, jest tworzenie pozytywnego obrazu na swój temat u dziecka, wzmacniania poczucia jego wartości, uwrażliwiania go na sytuacje w szerszym kontekście społecznym, niezależnie od płci.

- Przedszkole jest miejscem, w którym zarówno dziewczynki, jak i chłopcy mają prawo czuć się szanowane, rozumiane przez innych, mają prawo czuć się bezpiecznie w grupie innych dzieci. Mają prawo do swobodnej wypowiedzi, wyrażać swoje zdanie oraz poglądy, bez oceniania i osądzania przez rówieśników i prowadzącego. Nauczyciel/ka jest mentorem, czujnym na komunikaty związane z płcią społeczno-kulturową, uwrażliwia chłopców i dziewczynki na poruszaną tematykę zajęć.

- Podczas zajęć dzieci poznają siebie i innych, mają kontekst zabawowy odkrywania i nabywania nowych, cennych doświadczeń związanych z tematyką równości płci, a także uczenia się.
- W zajęciach nie ma właściwych, prawidłowych, pożądaných zachowań i wypowiedzi. Każde doświadczenie dziecka ma sens i wspiera go w jego indywidualnym rozwoju. Każde dziecko – dziewczynka i chłopiec – jest niepowtarzalne, a jego/jej przeżycia i sposób postrzegania – stanowią najwyższą wartość.
- Ważne, by nauczyciel/ka spisywał/a swoje obserwacje i refleksje po przeprowadzonych zajęciach. Notatki mogłyby posłużyć jako pomoc dla innych nauczycieli/nauczycielek (w przypadku pracy grupowej nauczycieli w przedszkolu), jako informacja o dziecku dla rodziców, a także pomogłyby w przygotowaniu się do kolejnych zajęć. Dają one możliwość pracy nad sobą, a także służą ewentualnym modyfikacjom treści, dopasowaniem ich do specyfiki grupy, ich zainteresowań i aktualnych potrzeb.
- Wybierając pomoce dydaktyczne i materiały dodatkowe do prowadzenia proponowanych zajęć nauczyciel/ka powinien/powinna zwracać uwagę na przekaz jaki mogą nieść z sobą wykorzystywane ilustracje, filmiki czy nawet przedmioty. Należy się zastanowić czy potrafimy pokierować zajęciami tak aby walczyć ze stereotypami a nie mimowolnie utrwałać je przez ich nadmierne, karykaturalne wyeksponowanie.

6. SCENARIUSZE ZAJĘĆ

BIEGAMY RAZEM

WIEK DZIECI: 4-6 latki

CELE:

CEL OGÓLNY:

- dziewczynki i chłopcy potrafią docenić własne osiągnięcia,
- dziewczynki i chłopcy wzmacniają poczucie własnej wartości,
- dziewczynki i chłopcy poznają wartość ruchu w życiu,
- dziewczynki umacniane są w przekonaniu, że mają takie samo prawo do ruchu, aktywności sportowych i wiążących się z tym konsekwencji (m.in. ubrudzenia się, spocenia itd.), jak chłopcy.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dziewczynka/chłopiec:

- opisuje zachowania innych osób,
- nazywa swoje odczucia, uczucia, emocje,
- pracuje nad poprawą swoich umiejętności,
- akceptuje wyniki własnej pracy, cieszy się ze swojego sukcesu,
- rozwija uznanie dla sukcesów innych i akceptację ich słabości,
- wie, że i chłopcy i dziewczynki mogą osiągać takie same wyniki,
- zna ograniczenia w kwestii ruchu – wie, że istnieją sytuacje niezależne (choroby, schorzenia, predyspozycje genetyczne), które powodują, że niektóre dzieci nie będą tak szybko biegały, jak ich inni koledzy/ koleżanki, nawet jeżeli będą dużo trenować. Wiedzą, że to też jest w porządku,
- rozwija słownictwo,
- potrafi porównać wyniki.

METODY PRACY:

PODAJĄCE

Bajka:

„Pewnego dnia Wojtek poszedł z mamą na boisko. Tego dnia na boisku bawiły się Zuzia, Kasia i Hania. Dziewczynki narysowały linię startu i mety i biegały. Wojtek bardzo chciał pobawić się z dziewczynkami i zapytał, czy też może pobiegać. Dziewczynki po krótkim zastanowieniu pozwoliły chłopcu, aby bawił się z nimi. W pierwszym biegu na linię mety jako pierwsza dobiegła Zuzia, Wojtek był ostatni. Było mu bardzo smutno, ale postanowił spróbować jeszcze raz. W kolejnym biegu Zuzia znów triumfowała. Wojtek, który znów przybiegł ostatni, nie miał ochoty na dalszą zabawę i postanowił wrócić do domu. Tego wieczoru nie miał ochoty nawet na zabawę ze swoją starszą siostrą Julką. Siostra zapytała go, dlaczego jest taki markotny, a on opowiedział jej o biegach z koleżankami. Julka zaproponowała Wojtkowi, aby potrenował biegi w ich ogrodzie. Po kilku dniach Wojtek znów wybrał się na boisko i spotkał tam swoje koleżanki. Bardzo chciał się z nimi bawić i chętnie wziął udział w biegach. Tego dnia chłopiec wracał do domu bardzo zadowolony. Wprawdzie nie był dziś pierwszy, ale za to dobiegł na metę jako drugi, a dziewczyny powiedziały mu, że staje się coraz szybszy.”

PRAKTYCZNE - AKTYWIZUJĄCE

- rozmowa kierowana,
- burza mózgów ,
- zabawy ruchowe,
- zabawy matematyczne.

FORMY PRACY:

Indywidualne, grupowe.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- bajka,
- tabela wyników (narysowana odręcznie przez nauczyciela/-kę – format minimum A2),

POMOCE - MATERIAŁY, Z KTÓRYCH KORZYSTAMY:

stoper, liny, marker

PLANOWANY PRZEBIEG:

1. Wprowadzenie:

Nauczyciel/-ka opowiada dzieciom bajkę.

2. Rozmowa kierowana:

- Co robił Wojtek? Co robiły jego koleżanki?
- Kto pomógł Wojtkowi?
- Jak się czuł Wojtek na początku bajki, a jak na końcu?
- Czy wy lubicie biegać? Co może przeszkadzać w szybkim bieganiu?
- Jakie są powody, dla których ktoś nie może biegać?
- Jak myślicie, kto biega szybciej? Chłopcy, czy dziewczynki?
- Jak myślicie, kiedy szybkie bieganie jest ważne?
- Czy każdy musi biegać tak samo szybko?

3. Nauczyciel/-ka proponuje dzieciom, aby zorganizować **zabawę w bieganie na czas**. Pokazuje dzieciom tabelę wyników i tłumaczy zasady zabawy (codziennie przez cały tydzień każde dziecko będzie wykonywało jeden bieg, którego czas będzie zapisywany w tabeli wyników. Na koniec tygodnia z każdym dzieckiem podsumowuje jego osiągnięcia.) Nie chodzi o to, kto będzie miał najlepszy czas, ale czy potrafimy poprawić i pracować nad swoimi wynikami.

4. Zakończenie:

- Czy podobało wam się bieganie na czas?
- Czy biegało wam się łatwo, czy trudno?
- Co było łatwe?
- Co było trudne?
- Czy udało wam się poprawić swój czas i czy mieliście z tym jakieś trudności?

WSKAZÓWKI (O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ PODCZAS PROWADZENIA ZAJĘĆ):

- Zachęcamy dzieci do udziału w zabawie, ale nie zmuszamy.
- Koniecznie rozmawiamy z dziećmi o wrażeniach po biegu.
- Musimy pamiętać o tym, że w grupie są dzieci różnie sprawne ruchowo. Dlatego nie faworyzujemy dzieci sprawniejszym, doceniamy wyniki dzieci słabszych- zwracamy na to uwagę dzieci.
- Tabelę wyników wieszamy w stałym miejscu na wysokości oczu dziecka.
- Wspólnie z dzieckiem wpisujemy jego wynik do tabeli po każdym biegu, pomagamy mu uzupełniać tabelkę indywidualną.

WSZYSCY GRAJĄ W PIŁKĘ!

WIEK DZIECI: 4-6 latki

CELE:

CEL OGÓLNY:

- dziecko współpracuje w grupie chłopców i dziewczynek,
- dziewczynki i chłopcy poznają podstawowe zasady gry w piłkę nożną.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dziewczynka/chłopiec:

- nazywa poszczególne części gry,
- próbuje nawiązać współpracę z dziećmi różnej płci,
- rozmawia o współpracy z innymi,
- rozwija słownictwo,
- wie, że zarówno chłopcy i dziewczynki mogą grać w piłkę nożną.

METODY PRACY:

PODAJĄCE

zdjęcia z meczu piłki nożnej/ lub fragment filmu meczu

PRAKTYCZNE - AKTYWIZUJĄCE

- zabawy integracyjne,
- zabawy ruchowe,
- prace plastyczne – wykonanie koszulek, znaczków, chorągiewek itd.
- rozmowa.

FORMY PRACY:

Grupowe oraz indywidualne.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

Flimik z wybranym meczem piłki nożnej -źródło: youtube

POMOCE - MATERIAŁY, Z KTÓRYCH KORZYSTAMY:

Piłka nożna, patyki, gwizdek, siatka, koszulki i markery

PLANOWANY PRZEBIEG:**1. Wprowadzenie**

Nauczyciel/ka opowiada dzieciom o meczu piłki nożnej. Pokazuje zdjęcia i film. Pyta dzieci czy chciałyby rozegrać taki mecz. Dzieci zastanawiają się, co będzie im potrzebne, spisują z pomocą nauczyciela/ki plan. Wspólnie ustalają zasady gry.

2. Mecz

Nauczyciel/ka proponuje dzieciom, aby losowo dobrali zespoły. Dzieci w swoich zespołach zastanawiają się nad swoją rolą w meczu (sędzia, bramkarz, kapitan, atakujący, obrońca, itd.), wymyślają nazwę zespołu, a także projektują swoje koszulki. Dzieci dostają czyste koszulki (lub znaczki) markery. Ozdabiają wg pomysłu. Następuje mecz piłki nożnej. Co 3-5 minut następuje zamiana ról.

3. Zakończenie:

- Jak podobał wam się mecz?
- Czy chcielibyście/chciałybyście jeszcze raz rozegrać kolejny mecz?
- Czy lubicie grać w piłkę nożną? Jakie uczucia Wam towarzyszyły podczas gry?

WSKAZÓWKI (O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ PODCZAS PROWADZENIA ZAJĘĆ):

- Mecz piłki nożnej ma być przyjemnością dla dzieci, a nie dla nauczyciela/ki. Pozwalamy dzieciom na samodzielność (np. wykonanie koszulek, znaczków, wybór nazwy drużyny).
- Koniecznie rozmawiamy z dziećmi o wrażeniach z meczu.
- Podczas rozmowy nie zapominamy zapytać o to, z kim i dlaczego wolą grać dziewczynki i chłopcy. Pilnujemy, by dzieci nie obrażały siebie ze względu na posiadaną wiedzę, czy umiejętności.

- Musimy pamiętać o tym, że w grupie są dzieci o różnym poziomie sprawności ruchowej. W związku z tym musimy być elastyczni/ne – pomagamy dzieciom w wybraniu ich roli, np. dziecku, które wolniej, biega możemy zaproponować stanie na bramce lub wykonanie bramki, chorągiewek, etc.).
- W podsumowaniu meczu ważne jest, aby wspomnieć o rolach wszystkich dzieci, a nie tylko tych, które wzięły udział w meczu.

WIELKIE PRANIE

WIEK DZIECI: 4-6 latki

CELE:

CEL OGÓLNY:

- dziewczynki i chłopcy potrafią zaplanować własne działania,
- dziewczynki i chłopcy rozmawiają o rolach kobiecych i męskich, o podziale obowiązków w domu.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dziewczynka/chłopiec:

- rozmawia o obowiązkach domowych, podziale na role między mężczyzn i kobiet,
- zastanawia się, dyskutuje na temat takiego podziału ról,
- wie, że prace domowe mogą wykonywać zarówno kobiety, jak i mężczyźni – dzieci mogą w nich pomagać,
- nabywa nowe umiejętności: m.in. potrafi odmierzyć potrzebną ilość wody/detergentu,
- nazywa potrzebne przedmioty i czynności,
- próbuje nawiązać współpracę z innymi dziećmi,
- rozwija motorykę małą,
- rozwija nowe słownictwo.

METODY PRACY:

PODAJĄCE

Wierszyk Maria Konopnicka „Pranie”

PRAKTYCZNE - AKTYWIZUJĄCE

- burza mózgów ,
- zabawy sensoryczne,
- zabawy matematyczne

FORMY PRACY:

Indywidualne, w grupach

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

Wiersz, rekwizyty do bajki.

POMOCE - MATERIAŁY, Z KTÓRYCH KORZYSTAMY:

Materiały do prania: niski, detergenty, ubrania lalek, sznurek na pranie, spinacze.

Materiały plastyczne: karton, farby, butelki, pudełka, taśma, nożyczki.

PLANOWANY PRZEBIEG:

1. Wprowadzenie:

Nauczyciel/ka recytuje wiersz. Ilustruje go za pomocą rekwizytów (magnesy, ilustracje, miska z wodą).

Pucu! Pucu! Chlastu! Chlastu!

Nie mam rączek jedenastu,

Tylko dwie mam rączki małe,

Lecz do prania doskonałe.

Umiem w cebrzyk wody nalać,

Umiem wyprać... No... I zwałać,

Z mydła zrobię tyle piany,

Co nasz kucharz ze śmietany...

*I wypłuczę, i wykręcę,
Choć mnie dobrze bolą ręce.
Umiem także i krochmalić,
Tylko nie chcę się już chwalić!
- A u pani? Jakże dziatki?
Czy też brudzą się manatki?*

*- U mnie? Ach! To jeszcze gorzej:
Zaraz zdejmuj, co się włoży!
Ja i praczki już nie biorę,
Tylko co dzień sama piorę!*

*Tak to praca zawsze nowa,
Gdy kto lalek się dochowa!*

2. Rozmowa:

- O czym był wiersz?
- Jak myślicie kto robił pranie? Chłopiec czy dziewczynka?
- A kto w waszym domu robi pranie?
- Jak myślicie, czy mężczyźni i kobiety mogą robić pranie?
- Jakich umiejętności potrzeba, żeby zrobić pranie?
- Co może być przyjemnego w praniu?

3. Propozycja zabawy w pranie.

Dzieci dzielą się na zespoły 3-4 osobowe, w których są zarówno dziewczynki jak i chłopcy, i zaczynają planować działania. Zastanawiają się: co jest im potrzebne, aby zrobić pranie? Skąd można wziąć potrzebne akcesoria?

Dzieci odmierzają odpowiednią ilość wody i detergentów. Piorą ubranka lalek, wyżymają i wieszają na sznurku. Dzieci współpracują.

4. Rozmowa:

- Czy podobało wam się pranie? Co najbardziej?
- Czy według was jest to łatwa, czy trudna praca?
- To było pranie ręczne. A w jaki sposób piorą wasi rodzice? Może w naszym kąniku domowym przydałaby się pralka? Chcecie ją zrobić?

5. Co będzie potrzebne do wykonania pralki?

Planujemy pracę. Chętne dzieci zbierają potrzebne materiały (np. karton) i robią zabawkę. Nauczyciel/ nauczycielka zachęca dziewczynki i chłopców do aktywnego udziału w realizacji projektu.

WSKAZÓWKI (O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ PODCZAS PROWADZENIA ZAJĘĆ):

- Zachęcamy dzieci do udziału w zabawie, ale nie zmuszamy.
- Koniecznie rozmawiamy z dziećmi o wrażeniach po zabawie.
- Musimy pamiętać o tym, że dzieci różnie reagują na detergenty, dlatego warto użyć tych hipoalergiczných.
- Zabawę łatwiej przeprowadzić na podwórku.
- Warto, aby nauczyciel/ka znał/a wiersz na pamięć.
- Nauczyciel/ka przez cały czas uczestniczy w zabawie.

PIECZEMY CIASTECZKA

WIEK DZIECI: 4-6 latki

CELE:

CEL OGÓLNY:

- dziewczynki i chłopcy rozmawiają o rolach męskich i kobiecych podczas wykonywania prac domowych,
- dziewczynki i chłopcy nabywają nowe umiejętności - pieczenie ciastek.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dziewczynka/ chłopiec:

- rozmawia o pracach domowych, o gotowaniu, o wykonywaniu obowiązków,
- nabywa konkretne umiejętności, m.in. potrafi odmierzyć potrzebną ilość składników do przygotowania jedzenia,
- nazywa potrzebne przedmioty i czynności,
- próbuje nawiązać współpracę z innymi dziećmi,
- rozwija motorykę małą,

- rozwija nowe słownictwo,
- wie, że prace domowe mogą wykonywać zarówno kobiety, jak i mężczyźni,
- poznaje pracę urządzeń technicznych (miksera) i zasady bezpieczeństwa podczas pracy z nim,
- prawidłowo segreguje.

METODY PRACY:

PRAKTYCZNE - AKTYWIZUJĄCE

- burza mózgów ,
- zabawy sensoryczne,
- zabawy matematyczne

FORMY PRACY:

Indywidualne, w grupach

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

Książka kucharska

POMOCE - MATERIAŁY, Z KTÓRYCH KORZYSTAMY:

Miski, artykuły spożywcze (w tym składniki do ciasta), mikser, blacha

PLANOWANY PRZEBIEG:

1. Wprowadzenie:

Nauczyciel/ka pokazuje dzieciom różne artykuły spożywcze: jajka, mąka, cukier, śmietana, proszek do pieczenia, pomidory, ziemniaki, kasza, makaron, jabłka, margaryna, marchewka, wędlina, płatki śniadaniowe.

- Chciałabym/chciałbym, abyśmy dzisiaj upiekli ciasteczka. Przyniosłam tu kilka produktów, z których można upiec ciastka. Jak myślicie czy wszystko będzie nam potrzebne?
- Dzieci dzielą produkty na potrzebne do ciastek i inne.
- Gdy już mamy składniki nauczyciel/ka z dziećmi szuka przepisu na ciasteczka w książce kucharskiej.
- Czy w domu też robicie ciasteczka? A z kim zwykle?
- Jak myślicie, czy tata mógłby upiec takie ciasteczka?

Nauczyciel/ka z dziećmi ustala zasady higieny i bezpieczeństwa podczas wykonywanej pracy.

2. Zabawa: pieczenie ciasteczek.

Dzieci samodzielnie odmierzają potrzebne składniki, dodają do miski, mieszają, zagniatają, miksują, wałkują i wycinają kształty.

3. Zakończenie:

- Czy podobało wam się robienie ciasteczek? Co najbardziej?
- Czy według was jest to łatwa, czy trudna praca?
- My robiliśmy ciasteczka - co jeszcze można upiec?
- Co trzeba umieć, żeby upiec ciasteczka?
- Gdy ciastka są już upieczone, dzieci je dekorują za pomocą polewy i posypki.

ZAŁĄCZNIKI:

Przepis na ciasteczka:

6 szklanek mąki

1,5 szklanki cukru

2 kostki margaryny

6 żółtek i 2 całe jajka

2 łyżeczki proszku do pieczenia

Polewa i posypka do dekoracji

WSKAZÓWKI (O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ PODCZAS PROWADZENIA ZAJĘĆ):

- Zachęcamy dzieci do udziału w zabawie, ale nie zmuszamy.
- To dzieci robią ciastka, nie nauczyciel/ka!
- Koniecznie rozmawiamy z dziećmi o wrażeniach po zabawie.
- Musimy pamiętać o tym, że zachowaniu higieny podczas zabawy (dzieci myją ręce i nie jedzą surowego ciasta).
- Pamiętamy o zachowaniu bezpieczeństwa (mikser, gniazdko).

- Jajka dajemy już wbite do miseczki.
- Na stole warto rozłożyć ceratę/folię/papier.
- Pamiętajmy o tym, aby każde dziecko miało swój udział w przygotowaniu ciasteczek.

JAK ALA CHCIAŁA ZOSTAĆ STRAŻACZKĄ, A STAŚ NAUCZYCIELEM

WIEK DZIECI: 5-6 lat

CELE:

CELE OGÓLNE:

- Zapoznanie ze specyfiką zawodu nauczyciela i strażaka oraz cechami niezbędnymi do ich wykonywania.
- Uświadomienie możliwości wyboru dowolnego zawodu zgodnie z zainteresowaniami, niezależnie od płci.
- Uświadomienie dzieciom, że posiadanie określonych umiejętności nie jest zależne od płci.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dziewczynka/chłopiec:

- podaje cechy potrzebne do wykonywania zawodu nauczyciela i strażaka,
- wciela się w rolę strażaka i nauczyciela naśladowując ich pracę,
- mówi o swoich uczuciach, jakie towarzyszyły mu podczas wcielania się w różne role,
- wykonuje ćwiczenia sprawnościowe np. pokonywanie przeszkód w utrudnionych warunkach,
- dodaje i odejmuje w zakresie 10,
- powtarza wybrane wersy „Wierszyków trzeczyszków”,
- formułuje wnioski na podstawie własnego doświadczenia,
- wyraża swoje zdanie.

METODY:

PODAJĄCA

bajka, film

AKTYWIZUJĄCE

rozwiązywanie problemów, burza mózgów, mapa myśli, zabawy ruchowe, ćwiczenia dramowe, zabawy plastyczne (portret)

FORMY PRACY:

Grupowa

Indywidualna

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- Płyta z muzyką np. Klanza,
- Film: <http://www.youtube.com/watch?v=fGRa9MNerVs>
- Bajka (w załączniku)
- *Wierszyki łamiące języki* - Małgorzata Strzałkowska lub *Wierszyki trzeszczyki* –Agnieszka Frączek

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- Karton duży 3 sztuki
- Flamastry, kredki, włóczka, materiały
- Wiatrak
- Paski bibuły
- Łyżki
- Jajka
- Kartoniki z cyframi dla każdego dziecka

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. **Przedstawienie dzieciom filmu o chłopcu** – najmłodszym strażaku, który wraz z koleżankami i kolegami założył ochotniczą straż pożarną.
Pytania po obejrzeniu filmu: *kim był Szymon? Kto należał do OSP? Kto był kierowcą wozu strażackiego?* (Należy zwrócić uwagę na fakt, że należały do niej 3 dziewczynki, 2 mamy, i 2 kolegów. Niepełnosprawna dziewczynka pełniła ważną rolę- kierowcy).
2. **Opowiadanie o Stasiu**, który chciał być nauczycielem w przedszkolu i Ali, która chciała być strażaczką (zał. 1)

3. **Rozmowa z dziećmi** o marzeniach bohaterów oraz własnych marzeniach dzieci dotyczących zawodów. Stworzenie zbioru cech, jakie powinien posiadać strażak/strażaczka i nauczyciel/nauczycielka.
 - Jaki powinien być nauczyciel/ka w przedszkolu?
Stworzenie mapy myśli obrazkowo-słownej, na której zapisywane są i zobrazowane w formie symboli cechy, które powinien posiadać nauczyciel/ka. Np. mądrość- książka, cierpliwość- roślina w doniczce, odpowiedzialność- telefon z numerami alarmowymi, itp. Dzieci podają swoje pomysły, ważna jest ich kreatywność, nauczyciel/ka może nakierowywać, pomagać ale nie powinien/na sam/a podawać gotowych odpowiedzi.
 - Jaki powinien być strażak/czka? – stworzenie zbioru cech idealnego/ej strażaka/ki. (Odwaga, wytrzymałość, chęć niesienia pomocy). Należy zapytać dzieci jak chciałyby to zobrazować, gdyby miały to narysować. Może to być np. strażak który gasi pożar, na około wypisane cechy).
4. **Zabawa ruchowo-naśladowcza „Strażak jedzie ugasić pożar”**- wcielanie się w rolę strażaka wyjeżdżającego na akcję. Dzieci podzielone są na dwa zespoły (mają założone szarfy w dwóch kolorach). Zespoły dobrane są tak, aby były w nich zarówno dziewczynki jak i chłopcy. Dzieci wybierają kierowcę. Na sygnał syreny (bądź alarm zasygnalizowany ustalonym dźwiękiem np. trójkąta) dzieci dobierają się według kolorów szarf i tworzą wóz strażacki, który wyjeżdża do gaszenia pożaru.
5. **Ćwiczenie dramowe – „Konflikt w przedszkolu”**. Dziecko wcielające się w rolę nauczyciela próbuje rozwiązać konflikt między dwójką dzieci, które udają kłótnie o klocki. Ważne, aby rolę nauczyciela pełnił chłopiec oraz dziewczynka.
6. **Rozmowa** na temat tego jak czuły się dzieci w różnych rolach. Jak poradziły sobie dziewczynki/chłopcy w tych rolach?
7. **Rozmowa** - powrót do opowiadania. Jeśli jest taka konieczność- powtórzenie go. Pytania skierowane do dzieci: czy Stasiu może być w przyszłości nauczycielem w przedszkolu? Czy Ala może być strażaczką? Jeśli tak to dlaczego? Jeśli nie to dlaczego?
8. **„Test na strażaka”**: różne zadania sprawnościowe, które mają na celu sprawdzenie takich cech jak np.: odwaga, siła, szybkość, wytrzymałość na różne warunki. Pokonywanie toru przeszkód na czas w 2 drużynach. Tor powinien zawierać element pokonywania

przeszkody, czołgania się. Tworzymy utrudnione warunki, np. włączenie wiatraka, który daje silny podmuch, nauczyciel rzuca na tor przeszkód paski bibuły itp. Grupy mieszane.

9. **„Test na nauczyciela”** ma na celu sprawdzenie takich cech jak: cierpliwość, odpowiedzialność, wszechstronna wiedza
- Tor przeszkód: należy donieść niestłuczone jajko na łyżce do mety.
 - Powtarzanie wersów wiersza wybranego z „Wierszyków trzeczyszków”.
 - Podanie wyniku działań matematycznych (w zakresie 10) np. $5+2=$, $8-5$ poprzez podniesienie kartonika z właściwą cyfrą.
10. **Pytania podsumowujące** skierowane do dzieci: Czy trudno być nauczycielem? Czy chłopcy mogą być nauczycielami? Czy trudno być strażakiem? Czy dziewczynki mogą być strażaczkami?
11. **„Spełnione marzenie Stasia i Ali”**- portret wykonywany w grupie z różnych materiałów- podzielenie dzieci na 2 grupy, pierwsza- wykonuje portret Stasia- nauczyciela, druga grupa-Ali-strażaczki.

12. WSKAZÓWKI (O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ PODCZAS PROWADZENIA ZAJĘĆ):

Podczas przeprowadzania zajęć, należy zwrócić uwagę na równe traktowanie dziewczynek i chłopców we wszystkich zadaniach. Ważne jest to, aby dzieci przekonały się na podstawie własnego doświadczenia, że zarówno dziewczynki i chłopcy dobrze radzą sobie z torami przeszkód, różnymi zadaniami wymagającymi sprawności fizycznej, ruchowej, jak i umysłowej. Istotą jest, aby uświadomiły sobie, że mogą w przyszłości wykonywać taki zawód jaki chcą i jaki jest zgodny z ich zainteresowaniami, umiejętnościami.

Scenariusz jest przeznaczony dla starszej grupy dzieci w wieku 5-6 lat, ze względu na stopień trudności zadań, intensywność, konieczność dłuższego skupienia uwagi. Można zaplanować dłuższe zajęcia na jeden dzień lub podzielić scenariusz na dwa dni. Aby zamierzone efekty były bardziej długotrwałe można dać dzieciom do dyspozycji karty obrazkowe z postaciami wykonującymi różne zawody przedstawionymi niestereotypowo (np. lekarz, lekarka, strażak, strażaczka itd.) Karty te można wykorzystywać podczas zajęć zorganizowanych. Dzieci mogą bawić się nimi również w czasie zabaw swobodnych.

Podobnie jak papierowymi postaciami do ubierania w różne stroje (tzw. „ubieranki”). Mogą np. ubierać dziewczynkę w strój strażaka, pilota lub inny wybrany. Np.:

<http://www.yummy.pl/f/drukowanki/printouts/ubieranki/pdf/zawody.pdf>

Kontynuacją przedstawionych powyżej zajęć może być realizowanie zagadnień związanych z innymi zawodami, które również należy przedstawiać niezależnie od stereotypów związanych z płcią (karty i sylwety mogą posłużyć za pomoc dydaktyczną). Ciekawym i cennym doświadczeniem mogłyby okazać się spotkania z osobami wykonującymi różne zawody zgodne i niezgodne z ich stereotypowym postrzeganiem. W tym celu można zaprosić np. chętnych rodziców dzieci, aby opowiedzieli o swojej pracy.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1 Bajka o Stasiu i Ali

Pewnego dnia w przedszkolu, Pani zapytała dzieci, kim chciałyby zostać w przyszłości.

Dzieci podnosiły ręce i wymieniały. Marysia chciała być lekarką, Jasiu piłkarzem, Filip archeologiem. Kilkoro dzieci nie wiedziało jeszcze kim chcą być, gdy dorosną.

-A Ty Ala, kim byś chciała być?

-Strażaczką! - powiedziała bez zawahania dziewczynka.

-To piękny zawód, wymaga dużej odwagi.

- No właśnie, a ja jestem odważna i silna i potrafię nawet wspinać się na drzewa!

Dzieci zachichotały pod nosem, ale spojrzały na Alę z podziwem i sympatią. Tylko Stasiu siedział zamyślony i wpatrywał się w podłogę na której leżała układanka którą cierpliwie kończył wkładać do pudełka.

- Stasiu, a Tobie jaki zawód podoba się najbardziej?

- No, ja to... mnie się podoba w przedszkolu. Chciałbym móc pracować w przedszkolu tak jak Pani. Albo w szkole.

Dzieci roześmiały się, a Stasiu nieśmiało uśmiechnął się do nich.

-Bardzo się cieszę, że podoba Ci się zawód nauczyciela, myślę że będziesz kiedyś wspaniałym nauczycielem, bo możesz zostać kim tylko zechcesz. A na razie będziesz moim pomocnikiem, jeśli chcesz.

Dzieci ucichły i zaczęły przysłuchiwać się temu, co mówiła Pani. Stasiu uśmiechnął się od ucha do ucha. Po chwili ciszy odezwał się czyjś głos:

- No właśnie, ja jak nie zostanę piłkarzem, to też będę nauczycielem- powiedział Jaś.

OWOCOWY BIZNES

WIEK DZIECI: 3- 4 lata

CELE:

CEL OGÓLNY:

- poszerzanie wiedzy dzieci na temat pracy zawodowej kobiet i mężczyzn,
- przekazanie wiedzy na temat wyborów życiowych i zawodowych ról niezależnie od płci

CELE SZCZEGÓŁOWE

Dziewczynka/chłopiec:

- podejmuje niezależne decyzje,
- przyporządkowuje odpowiednie zadania do zawodów,
- bawi się i współpracuje w grupie,
- odpowiada na pytania nauczyciela i wykonuje zadania,
- nazywa zawody i ich zadania,
- naśladuje odpowiednie ruchy i gesty w rytmie muzyki,
- ma doświadczenia poszerzające stereotypowe rozumienie męskich i kobiecych aktywności.

METODY PRACY:

PODAJĄCE

- piosenka „Jabłoneczka”
- wiersz „W sadzie”

PRAKTYCZNE - AKTYWIZUJĄCE

- zabawy integracyjne,
- zabawy plastyczne,
- zabawy ruchowe
- zabawy taneczne,
- burza mózgów

FORMY PRACY:

Zajęcia w grupach, zajęcia indywidualne

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- Marta Bogdanowicz „*W co się bawić z dziećmi? Piosenki i zabawy wspomagające rozwój dziecka*”, Gdańsk 2004.
- piosenka „Jabłoneczka”
- wiersz „W sadzie” W. Grodzieńska
- Ewa Noga, Anna Wasilak, „*Stare i nowe zabawy podwórkowe*”, Klanza, Lublin 2003.

POMOCE:

- owoce – jabłka, śliwki, gruszki
- ilustracje z owocami, woreczek
- koszyki
- szarfy
- ławka szkolna
- chusta Klanza
- odtwarzacz CD, płyty

PLANOWANY PRZEBIEG:

1. Wprowadzenie

Nauczyciel/ka czyta wiersz W. Grodzieńskiej „W sadzie”:

Złote słońce na jabłonce

Jabłuszko czerwieni.

Dojrzewają, opadają

W jesieni, w jesieni.

Po ogrodzie październik chodzi,

Śliczny ogrodniczek.

Niesie gruszek i jabłuszek

Pełniutki koszyczek.

Słodka gruszka do fartuszka

Wskoczyła Tereni.

Jak wesóło, jak wesóło

W jesieni, w jesieni!

Pytania do rozmowy z dziećmi:

- Jaka jest teraz pora roku?
 - Jak owoce dojrzewają w sadzie?
 - Kto zbierał owoce do kosza?
2. W **koszach znajdują się owoce** – gruszki, jabłka, śliwki. Dzieci dzielą się na 3 grupy. Losują karteczki z kolorami (fiolet – śliwka, zielony – jabłko, żółty – gruszka). Dzieci podchodzą do koszy i biorą owoce. Na podłodze leży chusta Klanza. Gra muzyka, jak umilknie na hasło (śliwki, jabłka, gruszki) wchodzi na chustę odpowiednie owoce.
3. Nauczyciel/ka omawia kolejne zadanie. Mówi, że w przedszkolu **zakładamy „Owocowy biznes”**. Potrzebne są osoby do założenia firmy: 2 osoby kierujące, 2 osoby sprzątające, 2 osoby prowadzące ciężarówki dostarczające owoce do sklepów, 2 osoby obsługujące maszyny, pozostali to pracownicy obsługujący taśmę, na którą nakładane są owoce i wkładane do koszyków. Wybieranie zadań dla poszczególnych osób - poprzez kolorowe szarfy, dzieci same się zgłaszają. Pozostałe są pracownikami/ pracowniczkami obsługujący taśmę.

Owoce leżą pomieszczone w koszach na stoliku. Osoby będące przy taśmie (ławce szkolnej) wkładają owoce do koszyków z podziałem na śliwki, gruszki i jabłka. Osoby obsługujące maszyny – przesuwają napełnione koszyki, osoby sprzątające zbierają spadające z ławki owoce, a kierujące - pilnują czy owoce nie są pomieszczone w koszyku i każdy wykonuje swoje zadanie. Kierowcy pakują koszyki na samochodziki lub traktory i dowożą na chustę Klanza, która jest przetwórnią owoców, gdzie powstaną dzemy.

- Dzieci same wybierają sobie role. Nauczyciel/ka zachęca chłopców i dziewczynek do podejmowania różnych zadań, praca w parach mieszanych. Nie narzuca wyboru.
- Zadanie powtarzamy, jednocześnie zamieniając odgrywane role.

4. Rozmowa:

- Jak się czuły w danych rolach i dlaczego wybrały właśnie te zadania?
- Gdyby kolejny raz można było dokonać wyboru podziału obowiązków, ten wybór byłby identyczny?

- Jak się pracowało z dziewczynkami, a jak z chłopcami?
 - Czy są jakieś role, które mogą wykonywać tylko chłopcy lub tylko dziewczynki?
- Nauczyciel/ka podkreśla, że w tych podziałach bycie dziewczynką czy chłopcem nie ma żadnego znaczenia.
5. **Zabawa „Sałatka owocowa”** – dzieci wybierają ilustrację owoców (śliwki, gruszki, jabłka, wiśnie, truskawki, winogrona, banany, ananasy, pomarańcze) z woreczka siadają w kole. Na hasło śliwki – wstają osoby z tym owocem i zamieniają się miejscami. Na hasło „sałatka owocowa” każdy zmienia miejsce w kole.

SAMOCHÓD

WIEK DZIECI: 4-5 lat

CELE:

CEL OGÓLNY:

- - dziewczynka/chłopiec potrafi zaplanować własne działania,
- - dziewczynka/chłopiec uczy się przestrzegać obowiązujących przepisów,

CELE SZCZEGÓŁOWE :

Dziewczynka/chłopiec:

- nazywa pojazdy przedstawione na ilustracjach,
- próbuje nawiązać współpracę z innymi dziećmi,
- rozwija motorykę małą,
- rozwija nowe słownictwo,
- wie, co jest potrzebne, aby móc prowadzić samochód,
- wie, że należy przestrzegać ustalone zasady,
- wie, że pojazdy mogą prowadzić zarówno kobiety, jak i mężczyźni.

METODY PRACY:

PRAKTYCZNE - AKTYWIZUJĄCE

- burza mózgów ,
- zabawy sensoryczne,

- zabawy matematyczne
- zabawy ruchowe

FORMY PRACY:

Indywidualne, w grupach mieszanych

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

obrazki z różnymi pojazdami, magnesy, tablica, nagrania odgłosów różnych pojazdów, magnetofon

POMOCE - MATERIAŁY, Z KTÓRYCH KORZYSTAMY:

ilustracje z różnymi pojazdami, płyta CD z nagraniami, plastikowe samochody

PLANOWANY PRZEBIEG:

1. Wprowadzenie:

Nauczyciel/ka rozpoczyna zajęcia stwierdzeniem: „ Jechałam dzisiaj rano samochodem do przedszkola i w radio usłyszałam, że „mężczyźni są lepszymi kierowcami niż kobiety...” – Co wy myślicie na ten temat?

Rozmowa:

- Kto może prowadzić samochód?
- Kto może zostać kierowcą samochodu, autobusu, motoru itp.?
- Kto w waszej rodzinie prowadzi samochód?
- Jakimi pojazdami jeżdżą kobiety, a jakimi mężczyźni? (można zapisać na siatce)
- Jak myślicie co jest potrzebne, aby móc jeździć samochodem?
- Jak myślicie? Czy mężczyźni i kobiety mogą być dobrymi kierowcami?
- Czy bycie kierowcą jest trudne?

Podczas wypowiedzi dzieci, nauczyciel/ka może tworzyć siatkę i zapisywać na niej informacje.

2. Zabawa: Jazda samochodem po torze przeszkód.

Nauczyciel/ka proponuje dzieciom, aby zorganizować zabawę w jazdę samochodami po torze przeszkód z podstawowymi znakami drogowymi. Dzieci dzielą się na grupy 3-4 osobowe grupy i zaczynają planować działania. Zastanawiają się, co jest im potrzebne, aby zrobić tor przeszkód? Skąd można wziąć potrzebne rzeczy?

Dzieci wykonują tor przeszkód wykorzystując podstawowe znaki drogowe np.(pasy, sygnalizacja świetlna, rondo itp.). Każda grupa wykonuje jedną przeszkodę, które później zostaną połączone w jeden tor przeszkód. Dzieci współpracują. Podczas przejazdu po torze, należy zwrócić uwagę na bezpieczną jazdę (prędkość, pasy, foteliki, przepisy ruchu drogowego itp.)

3. Zakończenie:

- Czy podobała wam się jazda samochodem po torze? Co najbardziej?
- Czy według was łatwo jest jeździć samochodem? O czym należy pamiętać podczas jazdy?
- Czy dzieci mogą prowadzić prawdziwe pojazdy?

WSKAZÓWKI (O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ PODCZAS PROWADZENIA ZAJĘĆ):

- Zachęcamy dzieci do udziału w zabawie, ale nie zmuszamy.
- Koniecznie rozmawiamy z dziećmi o wrażeniach po zabawie.
- Zabawę można przeprowadzić na podwórku.
- Nauczyciel/ka przez cały czas uczestniczy w zabawie i przypomina o przepisach ruchu drogowego i bezpiecznym korzystaniu z drogi i samochodu.
- Jeśli nauczyciel/ka ma taką możliwość, można wybrać się z dziećmi na plac manewrowy nauki jazdy lub miasteczko rowerowe (wykorzystując infrastrukturę drogową), aby dzieci poobserwowały przygotowania i naukę przyszłych kierowców, rozmowę z instruktorem nauki jazdy (wcześniej przygotować pytania, które dzieci chciałyby zadać).

POZNAJEMY LEGENDĘ O SMOKU WAWELSKIM

WIEK DZIECI: 5 lat

CELE:

CEL OGÓLNY:

- tworzenie atmosfery i warunków do podejmowania przez dzieci zabaw twórczych,
- opowiadanie własnymi słowami znanych bajek, czy legend,
- powtarzanie za nauczycielką/ nauczycielem krótkich, rytmicznych tekstów,
- udział w zabawach ze śpiewem,
- ilustrowanie piosenki ruchem,

- odnoszenie się z szacunkiem do rówieśników,
- rozpoznawanie stereotypowych ról płciowych i cech w legendzie i w życiu codziennym, wspieranie równości płci, przełamywanie stereotypów,
- umiejętność swobodnego wypowiedzania się na dany temat.

Dziewczynka/chłopiec:

Potrafi:

- rozpoznać i wskazać bohaterów legendy,
- przyporządkować odpowiednie role,
- wskazać różnice i podobieństwa między tradycyjną wersją legendy a tą obecnie stworzoną,
- odpowiadać na pytania nauczyciela i wykonywać zadania;
- nazywa poznanych bohaterów,
- wie jak zmieniają się role w legendzie.

METODY PRACY:

PODAJĄCE

Legenda krakowska

PRAKTYCZNE - AKTYWIZUJĄCE

- zabawy plastyczne,
- zabawy ruchowe
- burza mózgów

FORMY PRACY:

Zajęcia w grupach, zajęcia indywidualne

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- Legenda o Smoku Wawelskim

POMOCE:

- obrazki przedstawiające smoka
- opaski na głowę
- pluszowy smok
- arkusze papieru
- flamastry
- kredki

PLANOWANY PRZEBIEG:

1. Zagadka obrazkowa: „Z kim będziemy się bawić”?

Dzieci składają z części obrazek smoka (praca indywidualna)

2. Zaproszenie do zabawy ruchowej przy piosence pt. "Taniec smoków"

Dzieci otrzymują opaski na głowę z sylwetą smoka.

O, jak przyjemnie i jak wesoło

ze smokiem tańczy się /klaszczemy/

Raz nóżka lewą, raz nóżka prawa

do przodu, do tyłu i raz, dwa, trzy!

Dzieci dobierają się parami i ustawiają się w kole, twarzą do siebie. Przy powtórzeniu zabawy dzieci tworzące zewnętrzne koło, przesuwają się w lewą stronę zmieniając partnera.

3. Wprowadzenie do tematu: Przeczytanie Legendy o Smoku Wawelskim.

Wspólne opowiadanie legendy: dzieci siedzą w kole, przekazują sobie pluszowego smoka i dopowiadają ciąg dalszy rozpoczętego opowiadania przez nauczyciela.

- Zamiana ról przez nauczycielkę/nauczyciela: Smok to Smoczyca, Dratewka to Dziewczyna, Król to Królewna. Nauczyciel/ka mówi dzieciom, że mają zwrócić uwagę na czytaną legendę - czyta legendę ze zmienionymi postaciami.
- Rozmowa z dziećmi: co niezwykłego zauważyły w poszczególnych fragmentach tekstu.
- Dzieci mają wskazać fragmenty, w których zorientowały się, że legenda jest zmieniona.
- Wskazanie dzieciom cech charakterystycznych dla Dratewki: dziewczynki też mogą być odważne i pomysłowe, walczyć ze smokami.
- Dzieci mają za zadanie wybrać kilka innych zachowań przyporządkowanym dziewczynkom i chłopcom. Zastanawiają się czym one się różnią i jaki mają wpływ w życiu codziennym.
- Rysowanie wybranej scenki z przeczytanej legendy wg. własnej inwencji.

- Prezentacja pracy, uzasadnienie wyboru scenki.

4. Zabawa sprawnościowa „Wyścig smoków i smoczyc”.

Dzieci podzielone na 2-3 grupy, ustawione w rzędach, pluszowe smoki wędrują z rąk do rąk nad głowami. Ostatni uczestnik biegnie ze smokiem do „Smoczej jamy”, aby go ukryć.

W trakcie zabawy dzieci recytują wierszyk:

Pada, pada deszcz

chlupu, chlupu, chlup

Biegnie sobie smok

tupu, tupu, tup.

5. Zakończenie.

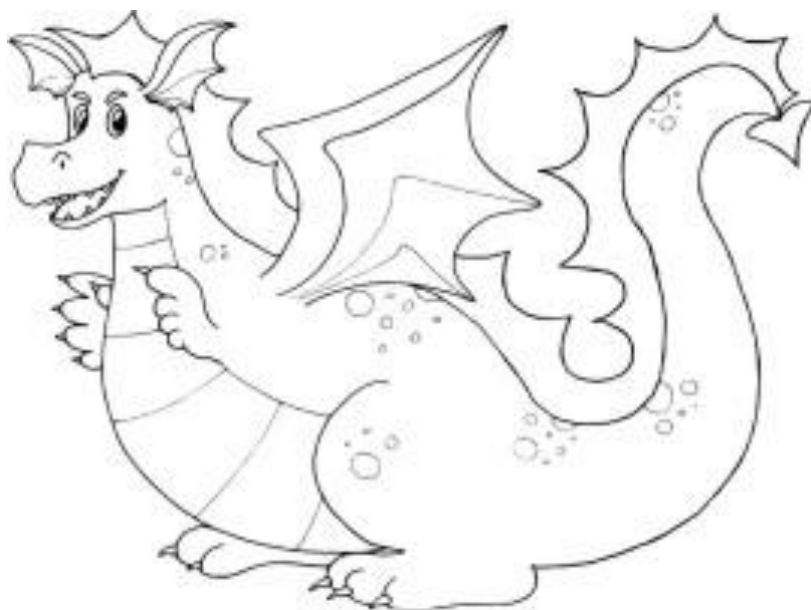
Podsumowanie zajęć. Rozmowy z dziećmi co się najbardziej podobało i dlaczego?

Uwaga:

Zajęcia cykliczne. Można przerobić i omówić inne legendy lub bajki, te które są chętnie słuchane przez dzieci.

ZAŁĄCZNIKI:

-ilustracja smoka/smoczycy

WIEK DZIECI: 5-6 lat

CELE:

CEL OGÓLNY:

Dzieci nabywają umiejętność współpracy w grupie mieszanej.

CEL SZCZEGÓŁOWY:

Dziewczynka/chłopiec:

- dokonuje wyborów jakimi zabawkami chcą się bawić,
- rozmawia o swoich wyborach i tym, co lubi robić,
- poszerza zakres swoich doświadczeń poprzez twórcze potraktowanie znanych przedmiotów, zabawek,
- rozumie, że różnymi zabawkami mogą się bawić wszyscy.

METODY PRACY:

- burza mózgów,
- zabawa plastyczna
- zabawa konstrukcyjna

FORMY PRACY:

- grupowa
- indywidualna

POMOCE:

Kartki papieru, brystol, kredki, farby, pisaki, materiały kolorowe(tkaniny itp.), klej, kartony, pudełka różnej wielkości, koraliki, ozdoby itp. tzw. „skarby”.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. **„Czym się bawimy?”- burza mózgów.** Każde dziecko opowiada jaka jest jego ulubiona zabawka , którą się najczęściej bawi i dlaczego?

Dzieci opowiadają na forum grupy jaką zabawką najbardziej lubi się bawić i dlaczego. Poprzez tą zabawę możemy zaobserwować jakimi zabawkami bawią się chłopcy, a jakimi dziewczynki.

2. **„ Co by było gdyby...” – niekończąca się opowieść.**

- Wózek dla lalek był super pojazdem...
- Lalka była super bohaterem...
- Chłopcy bawili się lalkami a dziewczynki samochodami...
- Zabawki zniknęły...

Dzieci kończą opowieść według własnego pomysłu. Każda odpowiedź jest dobra. Dzięki tej zabawie możemy przybliżyć inne spostrzeganie zabawek- że nie muszą być one tylko przynależne do określonej płci.

3. **„ Moja wymarzona zabawka dla każdego”** - jak ją sobie wyobrażam? - rysunek farbami, kredkami , pisakami – do wyboru. Prezentacja prac na forum grupy. Dziecko wykonuje model – projekt zabawki dla każdego bez względu na płeć, taką aby mógł się nią bawić i chłopak i dziewczynka. Ta zabawa daje dzieciom możliwość uświadomienia, że różnymi zabawkami mogą się bawić wszyscy.
4. **„ Dla każdego coś fajnego”** - Podział na dwie grupy mieszane. Tworzenie zabawki dla przeciwnej grupy w formie prezentu z różnych dostępnych materiałów- papier, kredki , klej, tkaniny, ozdoby, itp. tzw. „ skarby”. Ważne, aby zastanowić się z dziećmi, co powinny zrobić, żeby inni rzeczywiście chcieli się tym bawić. Przykłady: narysowane na szarym papierze ulice, przy nich budynki itp. Dzieci mogą wykorzystać ten „plan miasta” jako bazę do zabawy małymi samochodami.

Wzajemne obdarowanie się prezentami.

5. **Zabawa- „Coś innego”**. Nauczyciel/ka przynosi w worku różne zabawki (lalki, samochody, miśki, młotek, itp.) Wysypuje je na dywan. Zadaniem dzieci jest nadanie nowych cech i wymyślenie do czego może służyć dana zabawka. Zabawa ta ma na celu nadanie nowych, niestereotypowych cech danej zabawce, jak również daje możliwość wyboru zabawki i określenie jej nowych, innych cech. Nauczyciel/ka dopytuje po wypowiedzi dziecka w jaki sposób by się nią bawiło. Każde określenie nowej cechy daje możliwość zobaczenia przez dzieci, że dana zabawką można się bawić inaczej. Na koniec dzieci dokonują wyboru zabawki z nową podaną cechą i wspólnie z innymi się bawią.

WSKAZÓWKI (O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ PODCZAS PROWADZENIA ZAJĘĆ):

Wszystkie stwierdzenia i opowieści powiedziane przez dzieci są dobre. W zabawie 5 główny cel to nacisk na zrozumienie przez dzieci, że różnymi zabawkami mogą się bawić wszyscy, nie tylko chłopcy samochodami, a dziewczynki lalkami i wózkami. Pokazanie jakie inne niż stereotypowe cechy mogą mieć lalki, samochody i inne zabawki.

NIE LUBIĘ, GDY – LUBIĘ, GDY...

WIEK DZIECI: 4-6 latki

CELE:

CEL OGÓLNY:

nauka wyrażania siebie i swoich potrzeb z nastawieniem na komunikację i porozumienie z rozmówcą

CELE SZCZEGÓŁOWE:

1. Nauka różnicowania przez dziewczynki i chłopców komunikatów typu „Nie lubię Cię” od komunikatów „Wolę, gdy mówisz do mnie spokojnym głosem”.
2. Uświadamianie sobie przez chłopców i dziewczynki, że interpretują i nadają subiektywne znaczenie widzianym sytuacjom czy obserwowanym zdarzeniom ze względu na płeć.
3. Autorefleksja chłopców i dziewczynek do własnych doświadczeń związanych z różnymi emocjami oraz reakcjami, niezależnie od płci, na dane sytuacje.
4. Nauka tworzenia i nawiązywania relacji przez chłopców i dziewczynki między sobą.
5. Nauka komunikowania się w zgodzie ze sobą samym przez dziewczynki i chłopców, z jednoczesnym poszanowaniem indywidualności drugiego człowieka niezależnie od płci.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

PANTOMIMA

Realizacja celu szczegółowego nr 4 i nr 5

Nauczyciel wyjaśnia przebieg zabawy. Dzieci siedzą w kręgu. Na środek wychodzi jedno dziecko i za pomocą pantomimy pokazuje szereg gestów obrazujących konkretne ulubione działanie. Zadaniem każdego z uczestników jest próba odgadnięcia, „Co jest ulubionym zajęciem dziecka? Co szczególnie lubi robić?”. Gdy wszystkie zagadki zostaną przez dzieci rozwiązane, zabawa się kończy. Nauczyciel może stopniować trudność, zachęcając dzieci do urozmaiceń zabawy, ale zależy to od stopnia zintegrowania grupy oraz wieku dzieci. Nauczyciel w podsumowującej aktywności dyskusji, uwrażliwia dzieci na szereg różnic występujących pomiędzy nimi. Poprzez konkretne opisy zwraca uwagę, że każdy jest inny i zainteresowania każdego są cenne i wartościowe. Dzieci mają dodatkowo czas i przestrzeń do wymiany osobistych spostrzeżeń i obserwacji między sobą.

NIE LUBIĘ

Realizacja celu szczegółowego nr 2 i nr 3

Chłopcy i dziewczynki, na podstawie ostatnich wydarzeń z ich życia i z najbliższego otoczenia mają za zadanie przypomnieć sobie takie momenty, w których doświadczyły, zauważyły, poczuły, zrozumiały, że czegoś nie lubią, że jest coś co im przeszkadza, że zachowania innych chłopców i dziewczynek wpłynęły na ich samopoczucie. Każdy dostaje od nauczyciela duży karton wraz z kredkami z prośbą o narysowanie takiej sytuacji. Następnie dzieci dzielą się na forum swoimi spostrzeżeniami i wrażeniami. Podsumowanie nauczyciela: zachowania, jakie przejawiamy czy prezentujemy na co dzień mają wpływ na samopoczucie każdego z aktywnych uczestników różnych sytuacji niezależnie od płci. Każdy ma prawo do wyrażania własnego zdania i opinii na temat samych siebie, a także wyrażania własnych emocji i potrzeb niezależnie od tego czy jest chłopcem czy dziewczynką.

LUBIĘ, GDY...

Realizacja celu szczegółowego nr 1, nr 2, nr 3 i nr 4

Następuje kontynuacja poprzedniego ćwiczenia. Tym razem każda dziewczynka i każdy chłopiec rysuje sytuacje z życia codziennego, w których inni zachowują się, w przyjazny dla otoczenia sposób. Próbuje narysować, co lubią w zachowaniach tych osób.

Ważne jest zastąpienie komunikatów z : „Nie lubię, gdy Klara zabiera mi zabawkę”, na: „Teraz bawię się zabawką. Lubię, gdy pytasz, kiedy możesz się nią pobawić”, „Nie lubię Cię!”, na: „Jest mi przykro, gdy wybierasz do zabawy Zosię. Też chcę się pobawić razem z wami”, „ Marek jest głupi, nie potrafi zbudować lotniska”, na: „Widzę, że Marek potrzebuje pomocy, może pokażę mu jak ustawić klocki, żeby konstrukcja mocno się trzymała. Pomóc ci, Marku?”. Nauczyciel uwrażliwia dzieci, że bardziej zrozumiałe są komunikaty pozytywne do innych oraz pokazuje dzieciom, że bardziej czytelne jest gdy, mówimy czego chcemy, niż pokazujemy tylko co nam przeszkadza, lub czego sobie nie życzymy. Komunikaty pozytywne dają szansę większego rozumienia samych siebie, ale też rozumienia nas przez innych. Nie mają one związku z przynależnością do płci.

GRA ZAMYKAJĄCA – CHÓR

Realizacja celu szczegółowego nr 4

Jedno dziecko jest dyrygentem, a pozostałe dzieci są chórem. Używając różnych gestów i ruchów „dyryguje” chórem, który albo jest zgodny z dyrygentem i wykonuje jego polecenia, np. dyrygent robi ruchy okrężne ręką i chór robi ten sam ruch albo jest chórem niezgodnym i nie powtarza

gestów dyrygenta, np. dyrygent kuca a chór siada, przy czym to nauczyciel ustala z chórem czy będzie on współpracujący czy przeszkadzający.

Na koniec dzieci dzielą się swoimi odczuciami w sytuacji, gdy inni powtarzali zachowania, których dyrygenci chcieli i zachowania niezgodne z ich pomysłami. Nauczyciel zauważa, jak różne sytuacje wpływają na samopoczucie każdego z aktywnych uczestników tego zadania, jednocześnie dając przestrzeń do wyrażania własnego zdania z poszanowaniem uczuć każdego, kto brał udział w powyższej aktywności.

Nauczyciel wykorzystuje nabyte przez dzieci umiejętności formułowania komunikatów z ćwiczenia „Lubię gdy...”. Zachęca dzieci do formułowania komunikatów pozytywnych.

ZGADNIJ KTO

WIEK DZIECI: 4-6 lat

CELE:

CEL OGÓLNY:

Poznanie różnych zawodów i rozpoznawanie stereotypów płciowych towarzyszących profesjom.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dziewczynka/chłopiec:

- nazywa zawody o których opowiada nauczyciel/ka,
- próbuje narysować postaci ludzkie,
- rozpoznaje przedstawicieli różnych zawodów na ilustracjach,
- zauważa, że wiele profesji jest dostępnych zarówno dla kobiet jak i dla mężczyzn,
- swobodnie wypowiada się na forum grupy.

METODY PRACY:

PODAJĄCE

Słowne opisy różnych zawodów (bez podawania płci)

POGLĄDOWE

Ilustracje przedstawiające kobiety i mężczyzn w różnych profesjach.

PRAKTYCZNE - AKTYWIZUJĄCE

- aktywne słuchanie
- zabawy plastyczne
- burza mózgów
- rozmowy w kręgu

FORMY PRACY:

grupowe

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

Opisy różnych zawodów (bez podawania płci) – załączone do scenariusza lub wymyślone przez nauczyciela/kę.

Pary ilustracji przedstawiających kobiety i mężczyzn w różnych profesjach.

POMOCE - MATERIAŁY, Z KTÓRYCH KORZYSTAMY:

Papier, kredki

PLANOWANY PRZEBIEG:

Wprowadzenie

Nauczyciel/ka pyta dzieci jak znają zawody i zapowiada tematykę zajęć

Ćwiczenie 1

Nauczyciel/ka prosi dzieci o uważne słuchanie i opowiada krótko o 4-6 wybranych zawodach nie podając płci osób je wykonujących. Dzieci słuchają i odgadują nazwy zawodów.

Ćwiczenie 2

Dzieci na kartkach rysują wybranych przez siebie przedstawicieli zawodów. Mogą to być zawody o których usłyszały w poprzednim ćwiczeniu lub inne, które znają. Nauczyciel/ka zbiera wszystkie prace i zawiesza w widocznym miejscu.

Ćwiczenie 3

Dzieci rozpoznają postaci na rysunkach i określają ich płeć. Nauczyciel/ka dopytuje po czym poznały czy przedstawiciele różnych zawodów są kobietami lub mężczyznami.

Ćwiczenie 4

Nauczyciel/ka rozsypuje przed dziećmi pary ilustracji przedstawiających kobiety i mężczyzn wykonujących różne zawody. Dzieci dobierają obrazki w pary. Nauczyciel/ka dopytuje czy wszystkie te zawody są odpowiednie dla kobiet i dla mężczyzn i dlaczego.

Ćwiczenie 5

Burza mózgów: w jakich jeszcze profesjach pracować mogą zarówno kobiety jak i mężczyźni? Dlaczego? Dlaczego nie?

Zabawa ruchowa przy muzyce: 'Zawody'

Dzieci swobodnie poruszają się po sali gdy gra muzyka. Na hasło nauczyciela/ki, gdy muzyka milknie naśladują przedstawicieli wybranych zawodów.

Zakończenie

Na zakończenie dzieci siadają w kręgu i po kolei opowiadają o swoich wymarzonych zawodach.

ZAŁĄCZNIKI:

Przykładowe opisy:

- Osoba pracująca w tym zawodzie powinna lubić pomagać innym. To do niej zwracamy się z pomocą, gdy widzimy, że dzieje się coś złego. Do pracy zakłada mundur i jeździ specjalnie oznakowanym samochodem. Ściganie przestępców to tylko jedno z wielu zadań tej osoby. (POLICJANT/POLICJANTKA)
- Bez tej osoby być może nie mieli byśmy gdzie mieszkać. Zanim budynek zostanie wybudowany powstaje w wyobraźni tej osoby. Potem jego plan rysowany jest na papierze. Dopiero z takim planem budowniczowie mogą rozpocząć pracę. Osoba wykonująca ten zawód musi dobrze liczyć i rysować. (PAN/PANI ARCHITEKT)
- Dzieci, które chodzą do szkoły lub przedszkola spotykają tą osobę codziennie. Aby pracować w tym zawodzie trzeba dużo wiedzieć i mieć mnóstwo pomysłów. Dobrze jeśli

zna się ciekawe historie, piosenki i zabawy. Ta osoba może was dużo nauczyć.

(NAUCZYCIEL/ NAUCZYCIELKA)

- Do wykonywania tego zawodu potrzeba dużo cierpliwości i delikatności oraz siły fizycznej. Osoba wykonująca ten zawód zajmuje się chorymi np. w szpitalu. Jej pomocy potrzebują przede wszystkim ci, którzy po swojej chorobie lub operacji nie mają siły zająć się sobą samemu. (PIELĘGNIARKA/PIELĘGNIARZ)
- Osoba pracująca w tym zawodzie lubi gotować. Wie jakie produkty łączyć ze sobą aby powstało z nich coś pysznego. Ta praca to nie tylko smakowanie pysznych kąsków, ale też bardzo pracochłonne krojenie, mieszanie czy ugniatanie. (KUCHARZ/KUCHARKA)
- Ta osoba musi mieć bardzo sprawne ręce i dużo wyobraźni. Potrafi bardzo delikatnie umyć ci głowę, uczesać tak żeby nie bolało. Gdy ma w rękach nożyczki potrafi na naszych głowach wyczarować nowe fryzury. (FRYZJERKA/FRYZJER)

WSKAZÓWKI (O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ PODCZAS PROWADZENIA ZAJĘĆ):

Zajęcia mogą stać się dobrą okazją do rozmowy o sile, odwadze i delikatności. Warto podtrzymać ten wątek w rozmowie przez zadawanie dzieciom pytań:

- Do wykonywania których zawodów potrzeba dużo siły lub odwagi?
- Czy kobiety też mogą być silne?
- Czy mężczyźni też mogą być delikatni?
- Czy ktoś silny może też być delikatny?

EMOCJE

WIEK DZIECI: 4-6 lat

CELE:

CEL OGÓLNY:

Rozwijanie znajomości emocji.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dziewczynka/chłopiec:

- zna i nazywa emocje,
- mówi o emocjach,
- potrafi wyrazić emocje za pomocą ekspresji ruchowej i plastycznej,

- współpracuje,
- rozwija umiejętności motoryczne,
- dowiaduje się, że i dziewczynki, i chłopcy mają takie samo prawo do wyrażania i posiadania wszystkich swoich uczuć, o ile nie wyrażają ich w sposób krzywdzący dla innych.

PLANOWANY PRZEBIEG:

Wprowadzenie

Bajka:

W lesie na polanie spotkały się różne uczucia.

- Ja jestem złość – powiedziało jedno szczerząc zęby i tupiąc nogami.
- J - powiedział następny cichutkim głosem - jestem smutkiem.
- Pozwólcie, że ja się przedstawię powiedziało czwarte uczucie śmiejąc się w głos- ja jestem radość!
- A, czy ja mogę się przedstawić??? O ooo... jestem strach – powiedziało ostatnie. Uczucia tańczyły na polanie i rozbiegły się w różne strony świata. Czy wy spotkałyście kiedyś takie uczucia?

Ćwiczenie 1

Rozmowa z dziećmi:

1. Czy ktoś z was kiedyś spotkał złość? W jakiej sytuacji? Co się wtedy działo?
2. Jw. (strach)
3. Jw. (smutek)
4. Jw. (radość).

Ćwiczenie 2

Zabawa ruchowa „Pokaż uczucia”: dzieci chodzą po sali, po kolei losują uczucia z woreczków z nazwami uczuć. Dzieci prezentują uczucia (drama, kalambury) ALBO pokazują kartkę/ hasło z nazwami uczuć, dzieci pokazują to uczucia – pokazywanie uczuć tak naprawdę (prawdziwy krzyk/płacz/smutek).

Ćwiczenie 3

Zabawa plastyczna: losowanie do podziału na grupy (np. wylosowanie buziek z minami- różnymi emocjami - smutek, złość, radość etc.) Każda grupa przedstawia jedną emocję – plakat

z uczuciem. Dzieci planują, jakimi technikami będą pracować, otrzymują dostęp do wszystkich materiałów, wyłożonych w innych miejscach.

Ćwiczenie 4

Nauczyciel/ka rozsypuje przed dziećmi pary ilustracji przedstawiających kobiety i mężczyzn wykonujących różne zawody. Dzieci dobierają obrazki w pary. Nauczyciel/ka dopytuje czy wszystkie te zawody są odpowiednie dla kobiet i dla mężczyzn i dlaczego. W trakcie pracy nauczyciel/ka podchodzi do każdej z grup, zadaje pytania dzieciom, np. o:

- czy łatwo się przedstawia uczucia,
- dlaczego tak to przedstawiasz,
- skąd taki pomysł i inne

Ćwiczenie 5

Rozmawiamy z dziećmi o tym, że do wszystkich uczuć mamy prawo, o ile wyrażając je, nie krzywdzimy innych. I dziewczynki, i chłopcy mają takie samo prawo do wyrażania wszystkich uczuć, o ile nie są one krzywdzące dla innych.. Pytania do dzieci: Po co jest złość, strach, smutek? (jakie funkcje pełni).

WIELKIE SPRZĄTANIE

WIEK DZIECI: 4-6 lat

CELE:

CEL OGÓLNY:

Nauka odpowiedzialności za swoje otoczenie.

Dziecko uczy się współpracować, planować, uczyć się segregowania, porządkowania

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dziewczynka/chłopiec:

- uczy się współpracować,
- uczy się planować,

- ćwiczy segregowanie, porządkowanie,
- dowiaduje się, że każdy może podejmować różne role, niezależnie od płci.

PLANOWANY PRZEBIEG:

Wprowadzenie

Bajka:

Nadeszła wiosna. W domu myszek trwają wielkie porządki. Każda myszka ma swoje zajęcia. Muszą przecież wysprzątać swoje mieszkanie, a pracy przed nimi jest bardzo dużo. Myszki myją, zamiatają, układają swoje rzeczy.

Do nas też już zawitała wiosna i nadszedł czas na wiosenne porządki w naszej sali.

Ćwiczenie

Wielkie sprzątanie!

- I. Ustalenie planu pracy (burza mózgów)
 - II. Podział na grupy robocze
 - III. Wykonywanie zadań
 - IV. Podsumowanie, rozmowa o trudnościach, kto co lubi robić w domu, jak dzieci pomagają w domu.
- Pytania do dzieci:
- czy są takie działania, które muszą wykonywać tylko dziewczyny lub tylko chłopcy?

WSKAZÓWKI (O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ PODCZAS PROWADZENIA ZAJĘĆ):

- nauczyciel/ka bierze udział w sprzątaniu- modeluje działania dzieci,
- nauczyciel/ka nie pogania, daje dzieciom czas,
- nauczyciel/ka nie ogranicza czasowo – daje luźne ramy czasowe,

SCENKI RODZINNE

WIEK DZIECI: 5-6 lat

Cele:

CEL OGÓLNY:

- ćwiczenie współpracy w grupie i podziału obowiązków w pracy zespołowej,
- przełamywanie stereotypów związanych z typowo męskimi/typowo damskimi zajęciami w rodzinach.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dziewczynka/chłopiec:

- uczy się pracować w grupie odgrywając krótkie scenki dramatowe,
- rozwija małą motorykę wykonując scenografię do animacji,
- poznaje podstawowe mechanizmy tworzenia animacji,
- zauważa, że wiele czynności może być wykonywanych zarówno przez kobiety jak i przez mężczyzn,
- swobodnie wypowiada się na forum grupy.

METODY PRACY:**PRAKTYCZNE - AKTYWIZUJĄCE**

- drama
- zabawy plastyczne
- rozmowy w kręgu

FORMY PRACY:

grupowe

POMOCE - MATERIAŁY, Z KTÓRYCH KORZYSTAMY:

- Dowolne rekwizyty do scenek dramatowych.
- Klocki, pudełka, materiały plastyczne do wykonania scenografii animacji.
- Aparat fotograficzny, statyw.
- Komputer z programem PowerPoint, MovieMaker lub podobnym.

PLANOWANY PRZEBIEG:**Wprowadzenie**

Podczas rozmowy w kręgu nauczyciel/ka zachęca dzieci do zastanowienia się 'Co by było gdyby...?' przedstawiając przykładowe sytuacje:

- cała rodzina w domu, zbliżają się urodziny, nie mamy tortu;
- mama poza domem, tata w domu, głodne dzieci;
- mama w domu, tata poza domem, gaśnie światło;
- remont w domu, tata nieobecny;
- inne, które mogą być bliskie dzieciom.

Ćwiczenie 1

Nauczyciel/ka dzieli grupę na kilkusobowe zespoły, które przedstawią wybrane przez siebie scenki.

Dzieci w zespołach przygotowują się do odegrania scenek na forum całej grupy.

Ćwiczenie 2

Dzieci w kręgu rozmawiają o odczuciach jakie towarzyszyły im podczas odgrywania scenek. Zastanawiają się nad alternatywnymi rozwiązaniami przedstawionych scenariuszy.

Ćwiczenie 3

Wspólnie z nauczycielem/ką wybierają jeden scenariusz aby przedstawić go w formie animacji. Nauczyciel/ka tłumaczy na czym polegać będzie wykonanie scenografii, 'filmowanie' klatkowe i montaż.

Uwaga! Ten projekt będzie wymagał poświęcenia dodatkowego czasu przez nauczyciela/kę. Wybrane ujęcia, które złożą się na animację edytujemy w programie PowerPoint, MovieMaker lub innym podobnym. Wykorzystujemy specjalne efekty przejść między slajdami, dialogi umieszczamy jako podpisy, możemy wykorzystać również dowolny podkład muzyczny lub audio nagrany razem z dziećmi.

Ćwiczenie 4

Dzieci dzielą się pracą w grupie i wspólnie tworzą scenografię do scenki w wybranej przez siebie technice plastycznej (mogą namalować wnętrze domu w pudełku po butach lub stworzyć miniaturową makietę).

Ćwiczenie 5

Wspólnie z nauczycielem/ką dzieci fotografują poszczególne sceny wybranego scenariusza. Pomagają w wymyślaniu dialogów, które pojawią się w animacji, konsultują wersję roboczą filmu.

Zakończenie

Zakończeniem projektu jest wspólne oglądanie animacji i rozmowa o męskich i damskich zajęciach oraz tym jak radzić sobie w nietypowych sytuacjach.

WSKAZÓWKI (O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ PODCZAS PROWADZENIA ZAJĘĆ):

Podczas pracy nad scenariuszami warto zachęcić dzieci do kreatywności. Być może proponowane rozwiązania przykładowych problemów będą wymykały się schematom?

Nauczyciel/ka mogą mniej lub bardziej zaangażować grupę w tworzenie animacji. To dzieci mogą robić zdjęcia poszczególnych ujęć, mogą też wybrać lub nagrać własną 'ścieżkę dźwiękową' do filmu.

Inspirującym materiałem podczas pracy z techniką animacji może być:

<http://web2literacy.files.wordpress.com/2011/04/student.pdf> lub

http://old.bfi.org.uk/education/teaching/lookagain/pdf/bfi_edu_look-again_teaching-guide.pdf

(oba w języku angielskim).

